

ĀRLAULĪBAS BĒRNA
NONĀVĒŠANA.

Sodu likuma 435.p.

Diplomdarbs
1936.g. rudenī.

Timermanis, Austra
stud.iur.m.13180.

S A T U R S.

1. Vispārēji apsvērumi.
2. Vēsturiskais apskats.
3. Bērna un ārļaulības bērna nonāvēšanas jēdziens.
4. Ārļaulības bērna un mātes civiltiesiskais stāvoklis.
5. Ārļaulības bērna nonāvēšanas subjekts.
6. Ārļaulības bērna nonāvēšanas objekts.
7. Ārļaulības bērna nonāvēšanas īpatie apstākļi.
8. Ārļaulības bērna nonāvēšanas sodamība un tās novērtējums.
9. Noslēgums.

Literātūra.

1. VISPĀRĒJI APSVĒRUMI.

Senākos laikos kriminālās tiesības aprobežojās ar likumu zinātņi. Filosofija norādīja, ka bez likumiem ir vēl tiesības, tā veidojot krimināltiesību zinātņi. Ilgā attīstības gaitā krimināltiesības ir kļuvušas par piedzīvojošu, istu, pie taisnības vedošu zinātņi un kā tāda viņa sasniegs augstāko mērķi - mūžīgo taisnību, kaut gan pats mērķis - cilvēka darbības un zināšanu pilnība - nav sasniedzams.

Sabiedrība balstās uz nepieciešamā, t.i. uz mūžīgās taisnības, jo bez sabiedrības cilvēks nevar sasniegt savus mērķus. Uz šāda nepieciešamības pamata būvēti tiešie laulības, tēva varas un sodu likumi, jo valsts pastāvēšana un esamība bez tiem nav domājama, bez tiem nav iespējams viņas mērķis. Veltīgi ir visi mēģinājumi rast citus pamatus. Vidus punkts ir un paliek mūžīgā taisnība. Šajā vidus punktā satek visi

riņķa rādiusi.

Lai valsts dzīve veselīgi pulsētu, tiesiskai iekārtai traucējuma gadījumos ir vajadzīgi atbilstoši likuma aizsardzības līdzekļi. Jau senos laikos likumdevējs atzina, ka ar labu un žēlsirdību vien nekas nav panākams. Tiesiskās iekārtas nodrošināšanai nepieciešams spajds. Šo spaidu panāk ar sodu likumiem. Spaidam jābūt tādām, lai atturētu no nozieguma. Spaidam jābūt taisnam. Labāk lai desmit noziedznieki paliek nesodīti, nekā viens ciestu nevainīgi. Viss taisnais vai netaisnais ir vērtējams kā cilvēcisgs vai ne. Tādēļ soda likumi, kas nerunā pretīm nepieciešamībai un taisnībai, rada cilvēkiem par labu tiešas sekas, citus atturot no nozieguma. Kā labam un patiesam sodam ir tiešas sekas, tā nepatiegam būs pretējas. Tas rada vienaldzību pret likumu, vai pat pamudina izdarīt noziegumu. No formālā viedokļa katrs sods ir pareizs, ja to piedraud valsts ar sodu likumiem. Noziedzīgam nodarījumam un tam

sekojošam sodam ir publisks raksturs.

Principā tiesība vajāt tiesas ceļā, pieder valstij. Visi noziegumi ir pēc būtības vērsti pret sabiedrisko iekārtu. Nozieguma, kā soda priekšnoteikuma, jēdziens sodu likumu kopšanā saistas ar priekšnoteikumu, ka izdarītai darbībai tiesiskā iekārta piedraud ar sodu. "Nullum crimen sine lege" - ir sodu likumu pamatbalsts, kam jāsarģā valsts pilsoņi no patvaļas. Ar sodu var piedraudēt darbībai tikai tad, ja šis sods likumīgi noteikts pirms šīs darbības izdarīšanas. Tā tad darbība, uzskatīta par noziegumu, atceļot aizliedzošo paragrafu, vairs nav sodama. Kā izskaidrot tiesību laicīgo saistīšanos, lai sodītu. Jāuzņem likumā aizliegtās darbības, kā prettiesiskās darbības darījuma sastāvu. B e l i n g s (Die Lehre vom Verbrechen", 1906.g. izdev., 7.lap.p.) prettiesīgumu uzskata par vainojamu, pastāvošam soda piedraudējumam

padotu darbību. M e i j e r s (Der allgemeine Teil des deutschen Strafrechts", 1915.g. izdev.13.lap.p.) to uzskata par darījuma sastāvam atbilstošu, prettiesīgu, pieskaitāmu notikumu.

Noziegumam sods ir derīgs tikai tad, kad tas rada noziedzniekam lielāku ļaunumu. Kas goda dēļ izdara noziegumu, var tikt sodīts ar kaunu, tomēr sodam jārada lielāks ļaunums, nekā noziedznieks izdarījis, citādi tas ar savu ļauno darbu nekā nav zaudējis. Tādēļ bērna nonāvētājam ļoti piemērots, ka tās soda ar brīvības un goda atņemšanu. Gods ir tikumu un sabiedrības uzskatu radītais bērns. Viņš pastāv tikmēr, kāmēr sabiedrība un tikumi saskan ar viņu. Ar ārļaulības dzemdībām sakarā esošais kauns balstas uz tikumiem un sabiedrības uzskatu un, nosodot bērna nonāvētājas, jārada lielāks ļaunums, nekā ar ārļaulības dzemdībām. Kaunam jābūt saskaņā ar sabiedrību un tikumiem, lai pēc tikumiem bērna nonāvēšanas noziegums kļūst lie-

lāks par ārļaulības dzemdību. Ja to sasniegs, noziegums mazināsies un ar stingri pamatoto tikumu pilnīgi iznīks, jo tad izdosies iznīcināt pašu pamatu, šī nozieguma motīvu, neiespiežoties labumā, kas pamato pašu motīvu, neiejaucoties tikumā, kas ļaulību dara svētu. Sabiedrības uzskatu un tikumu uzreiz nevar radīt, tādēļ te likumdevējam jārikojas sistemātiski.

Katrs pareizās sabiedriskās dzīves tecējuma traucējums, katrs kopējās eksistences un atsevišķā indivīda interešu ierobežojums, saista sabiedrības uzmanību, rada uztraukumu un izsargāšanos. Bet, kam bijusi darīšana ar pārkāpumiem, tas zin kādu vietu to starpā ieņem nonāvēšana. Te sabiedrība ar sasprindzinātu uzmanību vēro notiekošo faktu. Intereses cēloņi ir pārkāpuma skārtos labumos. Vai dzīvībai ir ekvivalents vērtībā. Jo lielāka ir aizskaramā labuma vērtība, jo bīstamāks sabiedrības acīs ir tās pārkāpējs, reizē ar to sabiedrības reakcija.

Noziedzīgās darbības priekšmets ir cilvēka dzīvības neaizskaramība. Tagad atzīst katra cilvēka dzīvības aizsardzību, bet romiešu tiesībās tas tā nebij. Aizsardzība neattiecas uz sekošām kategorijām:

- 1) piederīgiem pie čigānu cilts,
- 2) notiesātiem par zināmiem noziegumiem,
- 3) ārzemniekiem.

Bērna nonāvēšana ir visbiežāk izdarītais noziegums. Viņš uzstāda tiesnesim, ārstam, filosofam un psihologam ļoti interesantas problēmas, tādēļ par viņu tik ļoti daudz raksta. Patreiz šis jautājums ir visas sabiedriskās dzīves degpunktā. Tas tādēļ, ka viņš skar daudzus jēdzienus, kā laulību, dzīvību, bērnu, māti, nonāvēšanu. Ar šiem vārdiem saistās katra cilvēka dzīve. No šo jēdzienu pareizas izpratnes atkarīga valsts labklājība, nākotne.

Dzīvība ir radības vainags. Tā ir dabas vis -

lielākā velte, tādēļ nevar atļaut mierīgi to iznīcināt. Nemaz nevar iedomāties pasauli bez dzīvības. Kā katrs cilvēks dzīvo, pateicoties otram, t.i. mātei, reizē ar to viņam ir uzlikts pienākums dot dzīvību tālāk. To prasa dzīves taisnības princips - ko saņem, to atdod.

2. VĒSTURISKAIS APSKATS.

Tagadējā likumdošana ar vārdu bērna nonāvēšana apzīmē mātes izdarītu sava ārļaulības bērna nonāvēšanu aiz likumā paredzētiem motīviem. Bet šis apzīmējums neizsmel bērna nonāvēšanas jēdzienu, jo ir likumdošanas, kurās te ietilpina arī ļaulības bērna nonāvēšanu. Arī vēsturē sastopams šī pārkāpuma dažāds apjoms: ārļaulības jaunpiedzimušā bērna nonāvēšana saplūst ar ļaulības bērna nonāvēšanu, gan

atkal atdalās, pagērot smagāku (kvalificētam pārkāpumam) vai vieglāku sodu (privileģēts pārkāpums).

Bērna nonāvēšanu kā pārkāpumu pret dzīvību ievieto pārkāpumos daudz vēlāk kā citus. Ir sevišķi izplatīta zemas kultūras tautās, neizsaucot ne tikumisko, ne juridisko nosodišanu. To apliecina jaunākie pētījumi mežonju tiesiskos uzskatos. Tā p a - p u ā s i , atzīstot laulību, izturas nelabvēlīgi pret ārļaulības dzimstību (M. G e r n e t s. - „Bērna slepkavība”, 1911.g.2.lap.p.). Te jaunpiedzimušos nonāvē. Ģimenes ideāls - 2 bērni: zēns un meitene. Ja piedzimst nevēlamas kārtas bērns, viņu nonāvē, aprokot dzīvu, bet ja reizi barots ar krūti, tad audzina. Matriarchata valdīšanas laikā izšķirošais vārds piešķirts mātei. Piedzimstot dvīņiem, tos nonāvē, jo tos uzskatīja par ļaunā gara apsēstiem.

Ārlaulības bērna dzimšana dažās mežoņu ciltīs rada smagas sekas kā bērnam, tā arī mātei. Bērnu nonāvē mātes ģimenes atriebēji, bet māti nožņaudz tēvs vai brālis. Afrikāņu M a r e a ciltis nožņaudz ārlaulības bērnu, bet B e n i - A m e r u ciltis tos dzīvus aprok. Dažreiz ārlaulības bērnam piedzimstot jāmaksā naudas sods. Bieži vainīgo piespiež apprecēt pavesto un to atpirkt. Tas izskaidrojams ar vecākiem piederošām tiesībām " ius vitae ac necis". Sevišķi daudz nonāvē meiteņu. P a r a g v a j ā meitenes norok tūlīn pēc dzimšanas. K a n ā r i j u s a l ā s sievietei jāaudzina tikai divas meitenes, pārējos bērnus var nonāvēt. Arī šeit noteicošā ir māte. F i d ž i salu iedzīvotāji raksturojami ar savu asinskārību. Viņi nonāvē atraitnes un bērnus, tā iznīcinot divas trešdaļas jaunpiedzimušo, sevišķi meitenes, jo tās kavē kaņot.

P o l i n e z i j a s salu iedzīvotāji izturas neitrāli pret bērnu nonāvēšanu, katrs var pēc vēlēšanās nonāvēt savu bērnu kā īpašnieks. M a r š a ļ u salās sevišķi izplatīta meiteņu nonāvēšana. Agrie sakari rada neauglību, bet neskatoties uz to, nedrīkstēja būt vairāk par trim bērniem. Te prasa bērnus apglabāt kopā ar nomirušo māti, ja cits tos nepieņēma. Šī paraša izplatīta Amerikas indiāņu ciltīs, Austrālijā, Madagaskaras salā un Borneo salā pie dažkiem.

N a r i n g u ciltī, Aleksandra un Alberta ezeru krastos un Muraj upes grīvā grūtniece ar vairākām sievietēm un vīru atstāj dzīves vietu, pēdējais sakuļ uguni un sagatavo ūdeni. Vīrs apskata bērnu, ja tas viņam patīk, atstāj dzīvu, ja nē, ausis iedūž degošas ogles, auss kanālā iebež smiltis un liķi sadedzina. Nonāvē izdzimumus, vai arī balto bērnus, vai arī, ja pirmais bērns vēl neprot staigāt.

J a u n - H e b r i d u salās sievietē atrodas nospiestā stāvoklī. Valda divu, līdz triju bērnu sistēma. Jaunpiedzimušos nonāvē tēvs vai māte, parasti māte. ^ZPilnīgi citādā stāvoklī ir bērnu nonāvēšana N e r e r o ciltī, bij. vācu Dienvid - Āfrikas kolonijās. Šeit jākaunās, ja nav bērnu. Ārlaulības sakari brīvi. Dvīņu dzimšana nes laimi.

Bērnu nonāvēšana sevišķi izplatīta salās, jo tur iedzīvotāju vairums apgrūtina pārtiku. S a n d v i - č u salu iedzīvotāji hohentoti, Amerikas indiāņi, atzīst bērnu nonāvēšanu. T a i t i salās nonāvē divas trešdaļas bērnu. Dažās vietās nonāvēja dvīņus, jo iedomājās, ka no viena vīrieša nevar tos dzemdēt. Mazās salās ar aprobežotiem eksistences līdzekļiem bērnu nonāvēšana atzīta ar likumu. T i k o p i a un R a d a k salās morāle pagēr trešā un ceturtā bērna nonāvēšanu. Dažās vietās to izdara profesionāli. Ja

nomirst māte, tad bērna uzturēšana apgrūtinās, tāpēc bērnu norok līdz ar māti. Bērna nonāvēšana bija izplatīta arī starp mežonīgiem arābiem. Korāns to nolieda. Z Samoa un Navigācijas salu ciltīm ģimenes pieaugums katreiz apsveicams. Varbūt tas izskaidrojams ar to, ka te ļoti bagātīga daba.

Tāds ir zemāko slāņu uzskats, bet augstākie slāņi nicina ārlaulības sakarus. Ni ne salā ārlaulības bērnus svieda jūrā. Tāpat nonāvēja kara laikā dzimušos. Karolinu salās bērnu nonāvēšana stipri izplatīta. Nonāvē 2/3 bērnu. Sievietes grūtnieces parāda atklātībai nodomu nonāvēt nākošo bērnu. Ja to nevēlās darīt, nokrāso krūtis spilgtā krāsā, bet to dara ļoti retas. Z Bērna nonāvēšana izplatīta arī Ķīnā. Par to spriež no gubernātoru aizliegumiem. Katrs pilsonis padots ķeizara tēvišķai varai un katrs bērns padots sava tēva varai. Bērnus

nonāvē tāpat kā vergus (S. G a n s -" Von dem Verbrechen des Kindermordes" 1824.g.13 lap.p.). Vairāk iztikušās provincēs nonāvēto skaits mazāks un ir savstarpējā attiecībā ar bada gadiem. Sevišķi nonāvē meitenes, jo tās ķīnietis jūt kā visgrūtāko slogu.

Pievestie piemēri attēlo zemas kultūras tautu uzskatus un liecina, ka augstas kultūras tautas agrāk tāpat domājušas. Patiesībā tas tā ir. Senie ēģiptieši nesodīja bērna nonāvēšanu. Pie seniem grieķiem un to kaimiņiem bērna nonāvēšana bij stipri izplatīta. Likurga laikā tribas vecākie izlēma jaunpiedzimušā dzīvības un nāves jautājumu. Tāpat senā R o m ā. Ģimenes tēvam bij ius vitae ac necis pār bērniem kā civil, tā arī krimināltiesībās. Ārlaulības bērna nonāvēšanu paredz lex Cornelia de sicariis et beneficiis, 80. g. pirms Kristus dzimšanas. Plašās pater familiae tiesības sašaurina Romulus, uzliekot bērna nonāvēšanas

gadījumā nosacījumus. Prasīja, lai bērna vecums nebūtu zem trim gadiem un lai viņa slimīgu apliecinātu pieci kaimiņi. Agrākos republikas laikos ius vitae ac necis apkaŗoja. Ar kultūras attīstību tas aizmirsās. Pēdējos republikas gados bērna nonāvēšana pastiprinājās un imperatoru laikā kļuva par parastu parādību. Izskaidrojams tas ar nabadzību un tikumu izvirtību.

P l a t o n s savā " Ideālā valsts " aizliedza dzemdēt ārļaulības bērnus sievietei, vecākai par četrdesmit gadiem. Tos tūliņ nonāvēja pēc dzimšanas.

A r i s t o t e l s atzīst par nepieciešamu vāju bērnu un neglīteņu nonāvēšanu.

Cicerons, Seneka, Tacits, Plutaŗhs u.c. pielaida bērna nonāvēšanu. Plutarchs pasvitro nabadzības iespaidu. Romieši G a l l i j ā nelabvēlīgi iespaido bērna nonāvēšanas attīstību. Kaut gan pēc

Cēzara liecībām tēvam pieder ius vitae ac necis, tomēr nodarbojoties ar zemkopību, nepazīna bērna nonāvēšanu. Romieši iekaroja zemi un to noplicināja ; kā sekas - bērnus pārdeva un nonāvēja.

Senie g e r m ā ņ i atzīst tēvam tiesību rīkoties ar bērna dzīvību, mātei šīs tiesības nav. Ārlaulības sakarus skaitīja par apkaunojošiem. Pazīstama ķ e l t u paraša: iemeta jaunpiedzimušu bērnu Reinā, ja palika dzīvs, uzskatīja par laulības, ja nē - ār-laulības bērnu. S a l i e š u f r a n k u likums nepazīst vecāku atbildību par bērna nonāvēšanu, bet gan sodīja citas personas. Šis likums bērna nonāvēšanu uzskatīja par zaudējumu. Lex Salica uzliek 200 solidu soda par dzemdētnespējīgas sievietes nonāvēšanu, bet 600 - par spējīgas. F r i ž u likums tieši norāda uz mātes tiesībām nonāvēt jaundzimušo.

Romā ķeizars Adriāns atzina agrāko ius vitae

ac necis tiesību par noziegumu un Konstantins Lielais to pielīdzināja radnieka nonāvēšanai, kā kapitālnoziegumu. Tā sevišķi slavenā tiesība kļūst par noziegumu. Konstantins Lielais bērna nonāvēšanu soda pēc lex Pompeia de parricidii ar nāves sodu, noslīcinot maisā kopā ar kaķi, suni, čūsku un mērkaķi, t.s. culeus. 329.g. izdeva likumu, kas ierobežo bērnu pārdošanas tiesības. Ievērojot bērnu nonāvēšanas iemeslus 315.g. izdod likumu uzturēt nabadzīgo bērnus uz valsts rēķina. 322.g. šo likumu attiecināja uz Āfriku. 374.g. Valentians, Valente un Gracians apstiprināja vecākiem bērna nonāvēšanas gadījumā lex p.de parricidii. Bērna atstāšanu neapdzīvotā vietā pielīdzināja nonāvēšanai. Bet cīņa ar bērna nonāvēšanu, augļa nodzišanu un bērna izlikšanu Romā sākās jau agrāk. Pirmie mēģinājumi aizsargāt augli saskatāmi kristianisma laika sākumā. Kristīgā ticība aizliedza nonāvēt.

Baznīca nosodīja sava bērna nonāvētājas. Kanoniskās tiesībās attīstās pārkāpuma jēdziens. Ja māte nesniedz savam ārlaulības bērnam palīdzību, sodama nonāvējot. Izvirtība un ārlaulības sakari paaugstina sodu. 374.g. likums nešķiro pēc motīviem. Māti sodīja ar nāves sodu kā ārlaulības bērna, tā arī citas personas nonāvēšanas gadījumā. Pirmie kristīgo mācītāji nosodīja pagānu bērnu nonāvēšanu un noliedz stingri nāves sodu, bet vēlāk, kristīgai ticībai kļūstot par valdošo reliģiju, ārlaulības bērna nonāvēšanu atzīst par kvalificējamu pārkāpumu. Tautas, pieņēmušas kristīgo ticību, bērna nonāvēšanā soda ar nāves sodu vecākus. **V e s t g o t u** likumi (ap 600. g.) bērna nonāvēšanā soda ar nāvi, vai ar vainīgās mātes aklību. Tāpat soda vainīgās vīru, ja viņš to pamudinājis vai pielaidis pārkāpumu.

Likumdošanas uzskatus par bērna nonāvēšanu līdz XVIII.g.s. beigām iespaido baznīca. Viņa bērņā saska-

tija cilvēku ar dvēseli. Nekristīta bērna nonāvēšana atņēma bērnam debesu svētību. Bērna nonāvētājas noziedzās netikai pret bausli "nenokauj", bet aizskāra reliģiska rakstura jautājumu. Tādēļ še valda baznīca, līdz viņas varu salauza laicīgā vara. Likumdošana vidus laikos izturas ļoti stingri pret ārļaulības mātēm - nonāvētājām. 18.g.s. beigās ar humanisma iespaidu uzskats sāk mīkstināties.

XVI.g.s. likumu krājumu pieminekļos bērna nonāvēšana ieņem speciālu vietu starp pārkāpumiem pret dzīvību. Ievērojams ir Kārļa V likuma krājums "C o n - s t i t u t i o c r i m i n a l i s C a r o l i n a", 1532.g. (Viņu stipri iespaidoja Bambergas 1507.g. lik. krāj.). Te §.156 atzīst bērna nonāvēšanu par ļoti smagu noziegumu, par to draud kvalificēts nāves sods, bet paredz smagākā soda atvietošanu ar mazāk smagu. Reizē ar to ienes bērna nonāvēšanas formulējuma pazīmes.

Lietātie vārdi " Dirn " un " Jungfrau " norāda, ka domāti ārļaulības bērni. No XIV - XVI g.s. darītājas apraka dzīvas un caurdūra sirdi. XVII.g.s. nocirta galvu, caurdurot sirdi. Šie Bambergas noteikumi burtiski uzņemti Karolinas §.35, 36 un 131. §.131 attiecas tikai uz ārļaulības bērniem, jo Kārļa V likumi bērna nonāvēšanā pagēr 3 noslēpumus: grūtniecības, dzemdēšanas un nonāvēšanas, kas iespējami pie ārļaulības dzemdībām. Starp ļaulības un ārļaulības bērna nonāvēšanu sodamībā nav izšķirības - soda noslicinot maisā. Tiesu praksē sāk pielietāt galvas nociršanu.

A u s t r i j ā - 1499.g.slicinā, bet 1656.g. Ferdinands III Lejas Austrijā un 1675.g. Leopolds I Augš Austrijā ievēda galvas nociršanu. 1787.g.Jozefa kodeksā nav speciāla noteikuma par bērna nonāvēšanu.

F r a n c i j ā bērna nonāvēšanas likumdošanā svarīgs 1556.g. I n d r i ķ a II izdots edikts,

spēkā līdz 1791.g. Edikta saturs norāda, ka tas domāts galvenā kārtā cīņai ar ārļaulības bērnu nonāvēšanu (neattiecas uz ebrejiem un nekristītiem). Nekristītie atbildēja pēc vispārējā likuma par nonāvēšanu. Noskaidrots, ka jaunavām un atraitnēm jāzīpo par ārļaulības grūtniecību prokuroram un tiesas sekretāriem (Arrêt du parlement de Paris du 8.fevrier 1668., arrêt du conseil du 18.mars 1690). 1556.g. edikts tuvs Brambergai un Karolinai, jo visi viena laika garā. Te nedomāja par vainas pierādīšanu. Ārļaulības mātei uzstādītās prasības bija grūti pildāmas. Nebija garantijas, ka nonāvēšanu neizpaužīs. Otrā edikta daļa pagēr apdrošināties ar lieciniekiem, ja bērns dzimst nedzīvs. Tiesu prakse to centās iztulkot labvēlīgāk apvainotai pusei. Registrēšanās bija grūts uzdevums, tādēļ to izdarīja grūtniecības laika beigās. Tāpat kā Ludviķa II edikts, rīkojas Teresiana - 1768.g. un Codex iuris Bavarici -

1756.g.

C o d e x i u r i s B a v a r i c i

c r i m i n a l i s par bērna nonāvēšanu runā III daļas I nodalījumā par pārkāpumiem pret dzīvību.

Bērna nonāvētājām sods tāpat kā par radnieka nonāvēšanu - nocērtot galvu. Zevišķi stingri izturas pret ārļaulības bērna nonāvētājām. No mātes nepieņēma pierādījumus, ka bērns dzimis nedzīvs, bet sodīja par bērna nonāvēšanu.

Tāpat rikojās T e r e s i a n a . Ārļaulības bērna nonāvēšanas gadījumā šķiroja, kad māte darbojusies un kad bijusi bezdarbībā. Ja māte nodomāti nonāvē, - nocērt galvu, caurduņ likim sirdi un aprok. Ja māte vienkārši nolaidīgi rikojas, tad nocērt galvu. Teresiana paaugstina sodu, ja:

- 1) izrādas, ka vairākkārtīgi nonāvēts,
- 2) nekristīta bērna nonāvēšanas gadījumā,

3) ja izrādīja nonāvējot sevišķu cietsirdību. Abos pirmos gadījumos nocirta rokas un galvu, lika uz rata, bet pēdējā gadījumā - miesu knaibīja nokaitētiem dzelžiem vai citādi kāpināja nāves sodu. Sodu pamazināja, ja izrādījās, ka jaunava klausījusi mātes padomam.

Z v i e d r i j ā karālis Gustavs III - 1778.g. cenšas ievērojami mīkstināt sodus bērna nonāvēšanas gadījumos. Parlamentam lika priekšā atcelt nāves sodu. Pret to uzstājās garīdzniecība, bet projektu tomēr pieņēma.

1791.g. likums F r a n c i j ā atceļ 1556.g. ediktu un atzīst bērna nonāvēšanu par parastu nonāvēšanu, sodot pēc apstākļiem kā nodomātu, vai nenodomātu.

Tipisks 1794.g. A l l g e m e i n e s P r e u s i s c h e s L a n d r e c h t (II daļas 20 nod.), uzlikdams mātei par pienākumu iepazīsti-

nāt savas 14 g. vecās meitas ar grūtniecības pienākumiem. Šis likumkrājums rūpējas par to, lai ārlaulības mātei sagādātu pēc iespējas mazāk pilsonisku zaudējumu un vairāk materiālu labumu. Ar šo laiku bērna nonāvēšana vācu likumdošanā iepem privilēģētu vietu, pie kam likumdošanu mazākums, arī Austrijas, pilnīgi pielīdzina laulības māti ārlaulības dzemdētājai.

K r i e v i j ā senāk bērna nonāvēšana bij atļauta darbība. Kanoniskās tiesības iespaido ārlaulības bērna nonāvēšanu. Pēc kristīšanās ārlaulības lietas ietilpst garīgo tiesu kompetencē. Pilnīgā saskaņā ar kanonisko tiesību uzskatiem par ārlaulības bērna nonāvēšanu atrodas arī Cara Aļekseja Michailoviča nolikums. Šai likumdošanas pieminekli stingri norobežota ārlaulības un laulības bērna nonāvēšana. Par ārlaulības bērna nonāvēšanu runā 22. daļas §.3 " ja tēvs vai māte nonāvē dēlu vai meitu un viņus apcie-

tina, ja to pēc gada nožēlc, nesoda ar nāvi". Bet pēc nolikuma par parastu nonāvēšanu ir nāves sods. Ārlaulības bērna nonāvēšanā nav apžēlošana. Te māti apvaino netik bērna nonāvēšanā, bet arī par izlaidīgu dzīvi. Tādēļ tādas mātes soda ar nāves sodu. Tiesu praksē - apraka dzīvas. Nolikums, prasot ārlaulības bērna nāves sodu, norāda uz likumdevēja nežēlīgu rīcību. Pēteris I izdod divus ukazus, kas galvenā kārtā ņem vērā ārlaulības bērna nonāvēšanas cēloņus: kaunu un bailes no sabiedrības uzskata. Tie ir: 1714.g. 4.novembra un 1715.g. 4.novembra ukazi (F o i ņ i c k a " Курс уголовного права" 56.lap.p.). Abi šie ukazi paredz cīņai ar ārlaulības bērna nonāvēšanu sevišķas mājas, ārlaulības bērnu audzināšanai. Ārlaulības mātes varēja tur atvest savus bērnus. Viņām neprasīja ne dokumentus, ne vārdus, atļāva pat atvest slepšus. Pēteris I sekoja Novgorodas mitropolita Jova piemē-

ram, kurš 1706.g. atvēra pirmo ārlaulības bērnu audzināšanas namu, Valdnieka nodoms bija pavairot iedzīvotāju skaitu. Ķeizarienu Annas Joannovnas un Elizabetes laikā audzināšanas nama audzēkņus ar 21.g. vecuma sasniegšanu nodeva kara klausībā. Aļekseja Michailoviča nolikums bija spēkā 200 gadus ar grozījumiem attiecībā uz sodiem. 1754.- 1766.g. projekti ("Сводъ законов" izdevumam) ievieto bērna nonāvēšanu pārkāpumos pret dzīvību, 29.nodaļā. Projektā runā tikai par ārlaulības bērna augļa nodzišanu, bet ne par ārlaulības bērna nonāvēšanu.

XIX un XX.g.s. likumdošanas krājumus apskatīšu nodaļā par "Sodamību".

3. BĒRNA UN ĀRLAULĪBAS BĒRNA NONĀVĒŠANAS

JĒDZIENS.

Nonāvēšana ir kāda cilvēka nāves sagādāšana ar darītāja gribas darbību. Nonāvēšanas jēdziens prezumē cilvēka nāves iestāšanos, dzīvības iznīcināšanu. Vācu partikulārā likumdošanā, piem. Bādenes 203.p. nosaka "kas ar nodomātu, netiesisku darbību vai nolaidību sagādā otram nāvi, ir vainojams nonāvēšanā".

Cilvēks ir sievietes dzemdēta dzīva būtne. Šo jēdzienu apgrūtina atšķiršana no miesas augļa nonāvēšanas. Techniski nonāvēšana iespējama tikai pie cilvēka, bet miesas augļa nonāvēšanu juristi sauc par augļa nodzišanu. Par nospraustās robežas pareizību daudz strīdu, tādēļ nevar runāt par vienotu jēdzienu. Uzskatu dažādība norāda, ka bērna nonāvēšana un augļa nodzišana nostādāmas savstarpēji noteiktā attiecībā,

pie kam, ja augļa nodzišana tikko jūtamā novirzienā pāriet bērna nonāvēšanā, likumdevējam jāatbild par pēdējo.

L i s t s (Lehrbuch des deutschen Strafrechts, 1888.g. - 295.lap.p.) uzskata, ka patstāvīgā eksistence sākās nevis ar bērna pilnīgu atdalīšanos no mātes, ne ar atdalīšanās kustību sākšanos, bet gan ar placentas elpošanas izbeigšanos un plaušu elpošanas sākšanos. Viss sievietes radītais ir cilvēks, arī izdzimums (monstrum), pie kam vienalga, vai ir cilvēka stāvs un veidojums, vai nav. Dzīvības spēja nav nepieciešama; arī pie dzīvot nespējīgā jaundzimuša iespējama nonāvēšana, tāpat kā pie nāves krampjos cīnošā sirmgalvja.

Darbība pastāv nāves sagādāšanā tieši vai netieši. Pozitīvai darbībai pielīdzināta arī atstāšana vai bezdarbība.

Jau senās romiešu krimināltiesības uztver, atšķiroties no pārējām indo-germāņu tiesībām, nonāvēšanu kā pret valsts tiesisko iekārtu vērstu deliktu, kuŗa sodīšana un izsekošana nav padota privātai patvaļai. No Sullas laikiem romiešu tiesības balstas uz lex Cornelia de sicariis, kuŗš piedraud ar interdīciju, vēlāk ar deportāciju un īpašuma atņemšanu. Kā sevišķi smags gadījums ir parrīdium - radnieka nonāvēšana, par kuŗu no Konstantīna valdīšanas laikiem soda ar culleus.

Vācu tiesībās uzsvērtā "Mord" un "Totschlag" atšķirība, pie kam Mord - ir klusi, apdomāti, viltīgi - zaglīgā veidā izdarīta nonāvēšana. Totschlag - atklātā, godīgā cīņā, afektā izdarīta. Modernā laikā atšķirībai nozīme vienīgi tā, ka dod iespēju aprobežot nāves sodus. Te vācu valsts likuma krājums pieslēdzās prūšu 1851.g. likumu krājumam. Nolaidīgā no-

nāvēšana ir sveša romiešu sodu likumiem (pēc Hadriana), bet sastopama vācu un itāļu vidus laiku avotos.

(Cilvēcei par godu bērna nonāvēšanas noziegumu reti izdarīja, tādēļ daudzas veco laiku likumdošanas to nepazīst. Sīamas kodeksā nav paragrafa par bērna nonāvēšanu. Tas tādēļ, ka te katra sieviete apprecas un sakari, bez ceremonijām, nodibina laulību. Tādēļ nav arī bērna nonāvēšanas.)

(Stāsta, ka Salons savā sodu likumu grāmatā nav ievietojis radinieku nonāvēšanu, jo neturējis cilvēci par spējīgu izdarīt šādu noziegumu. Pirms kristīgās ticības ieviešanas nepazīna bērna nonāvēšanu kā noziegumu. Kristīgā ticība atzina laulību par sakramentu. Lai cilvēkos iepotētu laulības svētumu, cenšas viņos izskaust dziņas turpināt sugu. Likums to nevarēja aizliegt, jo tas darbojas pretīm dabai, tādēļ sāka noteikt uzskatu. Baznīca izplatīja uzskatu,

ka ārlaulības sieviete ir kauns. Baznīca uzvarēja.

Visa kauna smagumu uzveļ sievietei. Lai izbēgtu kaunam un nicināšanai, sieviete centās iznīcināt kauna darba liecinieku, tā radās ārlaulības bērna nonāvēšana. Likums, cīņā ar godu un uzskatu, palika viens. Lai uzvarētu, noteica par bērna nonāvēšanu nāves sodu. Tā bērna nonāvēšana uzņemta tā laika likumkrājumos. Vienīgi kā ļaunums, bez kāda motīva. Bērna nonāvēšanā tāpat kā pie divkaujas likums cīnas ar sabiedrības uzskatu un kaunu. Likums uzvarēs tad, ja saskanēs ar uzskatu.

Bērna nonāvēšana savā vispārējā nozīmē aptver katru bērna nonāvējumu un tik tālu pieder infanticidium in sensu latiori (plašākā nozīmē) pie radnieku nonāvēšanas. G a n s (" Von dem Verbrechen des Kindermordes", 1824.g.9.lap.p.) apskata bērna nonāvēšanu šaurākā nozīmē - infanticidium in sensu

strictiori seu proprio - ārļaulības bērna nonāvēšana. Te bērna nonāvēšana ir savā īpatnējā nozīmē.

Kultūrvalšķu pastāvošās krimināltiesības atšķiras daudz vairāk viena no otras apskatot bērna nonāvēšanu nekā vispārējās apdomātās nonāvēšanas sodamību. Jau 18.g.s. rodas tendence bērna nonāvēšanu izslēgt no vispārējās nodomātās nonāvēšanas aptveres un nostādīt par mazāk sodāmu. Tikai Angļu tiesības nav sasniegušas šādu attīstību. Visas tiesības atzīst gan ka bērna nonāvēšana ir mīkstinoši sodāma, bet valda liela atšķirība šīs mīkstināšanas attaisnojošos pamatos. Vispirms jānoskaidro likumdevēja viedoklis un tad šī viedokļa noteicošie apsvērumi.

Bērna nonāvēšanu daži uzskata kā vispārēju nonāvēšanu. Angļu common law nepazīst izņēmumu. Viņi atzīst, ka nonāvēšana prasa nāves sodu. Angļi pieturas pie šī uzskata, neievērojot, ka zvērinātie bieži

attaisno bērna nonāvētājas. 1874.g. ievesto " Infanti-
cide Bill" noraidīja. 1878.g. izdevums proponē sodīt
māti, kuŗa noziegumu padara stiprā dvēseles un ķerme-
ņa satrauktībā, par afektā izdarītu nonāvēšanu, bet
ne par apdomātu. Šis noteikums 1879.g.likuma krājumā
vairs nepastāv, bet 1880.g. uzpeld atkal. Angļu-
amerikāņu tiesības nepazīst bērna nonāvēšanas jēdzien-
u. Pie tā paša viedokļa pieturas turku, ēģiptiešu,
bulgāru, Kongo valsts, Venecuēla un Japāna.

Bērna nonāvēšanu uzskata arī kā kvalificētu
gadījumu. Te viņu uzskata kā sevišķi smagi sodāmu
nodomātās nonāvēšanas gadījumu un balsta dažādiem ap-
svērumiem. Tas stāv sakarā ar vēlāko vācu, kanonisko
tiesību iespaidotu, vidus laiku uzskatu. Ārlaulības
sakarus atzina par grēcīgiem. Tāpat uzpeld doma, ka
miesīgās mātes darbs pielīdzināms smaguma ziņā tēva
nonāvēšanai. Šie pamatojumi pagēr, lai stingri sodītu

māti, citi uzskata, ka te objektīvi jāapsver, t.i. vispirms jāievēro bērna neaizsargātība, nespēja aizstāvēties un ka iestādes vēl nezin par bērna esamību, tādēļ šeit nepieciešama paaugstināta aizsardzība. Šī doma cieši saistīta ar priekšstatu, ka bērna nonāvēšanā vajadzīgs priekšnodoms, bet izslēdzams afekts. Uz to balstas franču tiesības. C o d e p e n a l 1791.g. neuzstāda speciālnoteikumu, turpretim 1810.g. Code penal atgriežas pie vispārējās uztveres modernizējumā. Uz šī paša pamata balstas arī juridiskais jēdziens "jaunpiedzimušais" - kā bez palīdzības atstātais upuris. Bet tikko šis jaunais pilsonis registrēts vai kristīts, nevar vairs runāt par neaizsargātību. No šī paša izejas punkta ir vienalga, vai laulības vai ārļaulības bērns, kā arī vai pati māte vai III persona izdarījusi noziegumu. Bērna nonāvēšanā Code penal paredz dalībniekiem nāves sodu. Šo aizstāvēšanās uzskatu var viegli apgāzt. Jaunradītā neaizsargātība

ir tikai tad, ja izdodās noslēpt grūtniecību un bērna dzimšanu. L i s t s ("Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts", V.sēj. 108.lap.p.) atzīst par pilnīgi patvarīgu apgalvojumu, ka bērna nonāvēšanā jābūt iepriekšējam nodomam un trūkst afekta. Atziņas atrod, ka nonāvēšanas nodoms bez kāda apsvēruma rodas atdalīšanas momentā. Šīs pārdomas ir pamatotas, kādēļ Code penal viens pats tās pietur. Zvērinātie bieži attaisno mātes, lai tās paglābtu no nāves soda. 1824.g. likums atvieto mātei nāves sodu ar mūža spaidu darbiem. 1832.g. likums iet vēl tālāk - visiem dalībniekiem spaidu darbi, sākot ar 5 g., ja mīkstinoši apstākļi. Bet 1901.g. likums atzīst mīkstinošos apstākļus tikai mātei. Ar to bērna nonāvēšanu neuzskatīja vairs par nonāvēšanas veidu, un vienīgi mātei pieļauts mīkstinošais apstākļis. Jēdziena pazīmes palikušas tās pašas. Tagad nešķiro laulības un ārļaulības māti.

Bērna nonāvēšanu uzskata arī p a r v i s p ā-
r ī g ā s n o n ā v ē š a n a s priviligētu gadī-
jumu.

18.g.s. par jaunu uzpeld doma, ka bērna nonāvē-
šana ir mazāk sodāma kā vispārējā nonāvēšana. Atkarībā
no daudziem novirzieniem likumdošanā, izšķir divas
grupas. Lielākā grupa, pie kuŗas ir itāļu, vācu, ungā-
ru un holandiešu tiesības, pārvērš bērna nonāvēšanas
tēhnisko apzīmējumu tikai attiecībā uz vieglāki soda-
miem gadījumiem, otrā, mazākā grupa, kuŗā ieiet
Beļģijas un Spānijas-Portugāles tiesības ar infantici-
dium saprot visus bērna nonāvēšanas gadījumus, kuŗi
kā nonāvēšanas kvalificēti gadījumi sodāmi stingrāk,
bet no šī jēdziena izceļ bērna nonāvēšanas vieglāk
sodāmo gadījumu. Vācu valsts tiesību paraugs ir prūšu
likumdošana. Te §.180 paredz " ja māte apzināti nonā-
vē savu ārlaulības bērnu, dzemdējot vai isi pēc tam,

sodāma ar pārmācības namu no 5-20 gadiem". Ja bērnu nonāvē apzināti cita persona, tad pret to vēršas noteikumā par vispārēju nonāvēšanu, kā arī par līdzdalību. Pirmais ziemeļvācu izdevums paturējis šo noteikumu, samazinot sodu no 2-10 gadiem, pie mīkstinošiem apstākļiem - cietums 2-5 gadus.

Ir nevajadzīgi atšķirt nodomāto un nolaidīgo bērna nonāvēšanu. Nodomātās nonāvēšanas soda mīkstinošie apmēri attiecināmi arī nolaidīgai nonāvēšanai, pie kam likumdevējs pieņēmis, ka nolaidīgā augļa nodzišana un nolaidīgā jaundzimušā bērna nonāvēšana saplūst viena otrā. Īpaši noteikumi par nolaidīgo bērna nonāvēšanu ir izņēmuma veidā piem. Somijā, bet te šaurā sakarībā ar blakus deliktu apslēptās radībās.

Vācu partikulārā likumdošana bērna nodomātās un afektētās nonāvēšanas atšķirībai atzīst iepriekšējā nodoma pazīmes. To pārrunāja arī prūšu soda likuma sagatavotāji, bet noraidīja. To pazīst arī Šveices likum-

došana. Beļģu sodu likumu 396.pants soda stingrāk iepriekšējā nodoma gadījumā. Dāņu 192.pants pagēr, kad nonāvēšanas nodoms radies jau pirms dzemdībām. Holandes sodu likumi 290. un 291.panti lietā nodomātās un afektētās bērna nonāvēšanas jēdzienu. 291.p. Dzemdību atklāšanas bailu iespaidota māte nonāvē savu bērnu dzemdībās vai īsi pēc tam. Šeit atšķirība ir neizdevusies, tādēļ, ka atšķirības pazīme atvietota ar citu. Te izcelts laika moments, bet taisni tas nav svarīgs iepriekšējā nodoma esamībai. Šeit pilnīgi pietiktu ar viengabalaina soda apmēru atsevišķiem apzinātās nonāvēšanas gadījumiem. Arī nav ieteicama sevišķa nolaidības uzsvēršana, kaut arī to pamazināti sodītu. Tas atrodams Šveices kantonu, austriešu pastāvīgās tāiesībās un visos projektos, kā kroātu 1879.g., zviedru, Somijas un atsevišķās Dienvid un Vidus Amerikas tiesībās.

Vācu tiesiskā uztverē bezdarbība pielīdzināta darījumam. Šī vispārējā noteikuma sevišķa uzsvēršana radītu pārpratumus. Ārlaulības bērna jēdziens pats par sevi ir negatīvs "ārlaulības bērns ir tas, ko likums neatzīst par dzimušu laulībā".

Bērna nonāvēšana ietver sevi ārlaulības mātes sava jaunpiedzimušā ārlaulības bērna nonāvēšanu.

Šo noziegumu var izdarīt speciāls subjekts pret speciālu objektu.

4. ĀRLAULĪBAS BĒRNA UN MĀTES CIVILTIESISKAIS
STĀVOKLIS.

Jautājums par ārļaulības bērna civiltiesisko stāvokli ir ļoti svarīgs, kaut grūti izšķirams. Galvenais, ka ārļaulībā dzimušo skaits ir ļoti augsts, salīdzinot ar visu iedzīvotāju skaitu. Prof. B ū m a n i s ("Ārļaulības bērna un viņa mātes tiesiskais stāvoklis", 1927.g.1.lap.p.) min, ka ārļaulībā dzimušo procents daudzās valstīs, piem. Vācijā, iztaisa ap 10% un vairāk. Latvijā šis procents ir zemāks, bet ar katru gadu uzrāda tendenci pieaugt. Tā no 100 dzimušiem bērniem ārļaulībā dzimušā ("Latvijas statistiskā gada grāmata" 1922.g. - 1934.g., 15-20 lap.p.):

1922.g. - 4,65
1923.g. - 5,21
1924.g. - 7,43
1925.g. - 6,76
1926.g. - 7,10

1927.g. - 8,78
1928.g. - 7,96
1929.g. - 8,15
1930.g. - 8,43
1931.g. - 9,12
1932.g. - 9,67
1933.g. - 9,49
1934.g. - 9.

Rīgas pilsētā, kā biežāk apdzīvotā vietā, aina ir daudz savādāka. Te no 100 dzimušiem bērniem ārlobā dzimušo:

1922.g. - 10,2
1923.g. - 11,0
1924.g. - 12,8
1925.g. - 13,5
1926.g. - 12,8
1927.g. - 14,6
1928.g. - 14,7
1929.g. - 14,4
1930.g. - 13,1
1931.g. - 14,41

1932.g. - 15,0

1933.g. - 14,9

1934.g. - 13,1

(" Rīgas pilsētas statistiskā gada grāmata" 1922.g.-
1934.g., 12-22 lap.p.).

Tā tad liela daļa iedzīvotāju dzimst kā ārļaulības bērni. Viņu stāvoklis nav apskaužams. Statistika rāda, ka mirstība starp ārļaulības bērniem ir lielāka nekā starp laulībā dzimušiem. Bez tam bērņībā ik uz soļa jādzird nicinošais " meitas bērns". Augot pa lielākai daļai trūkumā un ar sarūgtinājumu par apkārtesošo izturēšanos, jūtīgais bērns viegli zaudē līdzsvaru, nokļūstot starp sabiedrībai nevēlamiem elementiem, jo tie izrādās vienīgie, kas viņa nevairas.

Likuma noteikumi par ārļaulības bērna tiesisko stāvokli stipri iespaido šādas parādības, kā augļa nodzišanu, bērna nonāvēšanu, nedzīvu bērnu dzimšanu u.c.

Kāmēr valsts dzīvē noteicošais vārds piederēja

baznīcai, ārļaulības bērņus uzskatīja par kauna traipiem un izstūma no sabiedrības. Tas izstumtos rada nicināšanu pret apkārtni un iekārtnu. Zūdot baznīcas iespaidam, valstij jācenšas izlīdzināt sarūgtinājumu. Te grūts uzdevums: no vienas puses - viņai vienādi mīļi visi pilsoņi, no otras puses - pielīdzinot ārļaulībā dzimušos ļaulībā dzimušiem, jāapsver, lai neciestu ļaulības ģimenes stāvoklis. Ģimene valsts dzīvē izrādās par vislabākās audzināšanas pasniedzēju. Pareizi nostādīta ģimenes dzīve balsta valsts pamatus. Uzlabojot ārļaulības bērņa tiesisko stāvokli, jātur cienā ļaulība.

Ja ārļaulības bērņi nav pilnīgi pielīdzināmi ļaulības dzimušiem, tad jāuzlabo viņu tiesiskais stāvoklis. Vistālāk ejošais Norvēģijas likumdošanas paraugs pagēr viņiem nodrošināt uzturu un atvietot audzināšanu ģimenē. Sakarā ar to rodas daudz jautājumu, kuŗi vēl pilnīgi nav atrisināti. Galvenais - kas skai-

tās par bērna tēvu, kam jānod uzurs, ja mātei bijuši sakari ar vairākiem, tad kādā apmērā tie atbild un vai maz atbild.

Visās likumdošanās jūtams noskaņojums uzlabot ār-
laulības bērnu stāvokli. Tas parādās interesē pārstrā-
dāt vecos noteikumus par ār- laulības bērnu. Vācija un
Šveice savos jaunos 1900. un 1907. g. kodeksos izšķīra
par jaunu ār- laulības bērnu jautājumu. Bij. Krievija
izdeva jaunus 1902. un 1912. g. likumu papildinājumus.
Francija 1912. g. grozīja Code civil noteikumus, Austri-
ja - 1914. g., Norvēģija - 1915. g. izdod jaunu likumu
par ār- laulības bērniem. Padomju Krievija 1918. g. iz-
dod jaunu gīmenes tiesību kodeksu, Somija - 1922. g.
lik., Vācijā - 1918. g. izstrādā likumprojektu, arī
Latvijā izstrādāts jauns projekts.

Romiešu tiesībās pirms Justiniāna izšķir:

1) brīvās laulības bērnus un 2) no cita dzimumiska

sakara dzimušos, kā konkubinātus u.c. Ārlaulības bērnam nav tiesības prasīt uzturu no tēva, bet gan no mātes. Justiniāns piešķir konkubīnes bērniem uztura tiesību no tēva, un ja nav likumīgas sievas, tad arī mantošanas tiesības. Ar romiešu tiesību recepciju dod ārlaulības bērnam tiesības prasīt uzturu no tēva. Tā rodas paternitātes - tēva meklēšanas sūdzība, reizē ar to vairāku piegulētāju ieruna, kas dažādi iespaido paternitātes sūdzību. Sakarā ar to paternitātes sūdzību neatzīst, noraida vai atzīst, ka vairāki piegulētāji atbild solidāri. Ārlaulības bērnam ar tēvu nodibina tikai mantiskās attiecības, bet ne ģimenes stāvoklis. Bērns neiegūst mantošanas tiesības, bet iegūst mātes uzvārdu. Bij. Krievijas un mūsu vietējo civillikumu kopojums nodibina mātei vecāku varu par ārlaulības bērnu ar dzimšanu. Vācu tiesības to nedod, bet gan gādību par personu. Franču tiesības nodibina vecā-

ku varu ar tēva atzišanu.

Ārlaulības mātei ir pienākums dot bērnam uzturu un tiesības saņemt no viņa uzturu. Bērna atzišana no tēva puses ir apsveicama. Iebildums, ka atzišana attur no laulības noslēgšanas, nebauda ievēribas. Atzišanas pozitīvā puse ir tā, ka uzlabo ārlaulības bērna materiālo stāvokli. Atzītiem ārlaulības bērniem nebūtu dodama priekšrocība pret neatzītiem. Ja tēvs neatzīst savu ārlaulības bērnu, tad pēdējam jānodibina savas attiecības tiesas ceļā ar paternitātes sūdzību. Šī sūdzība līdz pat pēdējam laikam bija noliegta zemēs, kurās balstījās uz Napoleona kodeksu. Eiropā aizliegums palicis spēkā tikai Itālijā, Serbijā, Rumānijā un Polijā. Beļģijā tā pieņemta ar 1908.g. likumu gadījumos: 1) ja bērns ieņem bērna stāvokli un 2) noļaupīšanas un varas darbu gadījumā. Holandē paternitātes sūdzība pielaista ar 1909.g. Anglijā tā bijusi

spēkā arvien. Arī Padomju Krievijas kodekss pieļauj tēva meklēšanu pēc Norvēģijas parauga.

Paternitātes aktīvais subjekts ir bērns. Bērna paternitātes nodibināšanā ieinteresēta arī māte un viņas augšupējie radnieki, uz kuriem gulstas bērna apgādāšanas pienākums, ja mātei nav pa spēkam. Franču tiesībās paternitātes sūdzību var celt bērns vai viņa aizgādnieks, B.G.B. - tikai bērns, Z.G.B - māte un bērns, Norvēģijas likums apmierinas ar mātes paziņojumu. Mūsu vietējo civillikuma kopojumā šī tiesība pieder mātei un bērnam. Krievijas likumi praksē to nepiešķir.

Daži teorētiski izsakās par oficiālas paternitātes nodibināšanu. Norvēģijas likums paredz oficiālu tēva meklēšanu gadījumā ja māte tēvu neuzdod. Viņš uzliek arī par pienākumu sievietei 3 mēnešu laikā pirms ārlaulības dzemdībām paziņot ārstam vai vec-

mātei bērna tēva vārdu. Ja māte to nav izdarījusi, tad tas jāziņo pēc dzemdībām attiecīgai iestādei. Paternitātes sūdzība vēršas pret tēvu, ja viņš miris, tad pret tā mantiniekiem. Sakarā ar paternitātes sūdzību, rodas jautājums par koncepcijas - bērna ieņemšanas laiku. Norvēģijas likums te nepazīst laika ierobežojumu. Daži teorētiski atrod, ka termiņš vajadzīgs, tikai pastāvošais 300 - 310 dienu ilgais jāpagarina. Paternitātes sūdzību mēģina ierobežot ar vairāku piegulētāju un netiklas dzīves ierunu, kas patreiz zaudējusi savu asumu. Jaunākie: Norvēģijas likums un Vācijas projekts tos nemaz nemin un atstāj tiesai brīvību spriest par paternitātes atzišanu. Daudzas likumdošanas paternitātes sūdzību saistīja ar grūtniecības pieteikumu, bet tas paredzēts vairāk policejiskiem nolūkiem, lai novērstu bērna nonāvēšanu. Šis noteikums ir lietderīgs, jo palīdz bērnam sameklēt tēvu. Bez tam bērna sūdzībai iespējams nodrošinājums, ja bērna

tēvs mirst. Šo noteikumu atzīst Norvēģijas likums un par viņa neizpildīšanu nesoda.

Dažas likumdošanas atzīst ārļaulības radniecību par tiesisku stāvokli, citas neatzīst. Tomēr tās, kas neatzīst radniecību, atzīst bērnam uztura tiesību. Norvēģijas likums atzīst, ka ārļaulības bērns nostājās radnieciskās attiecībās pret savu tēvu tāpat kā laulībā dzimis, bet tas tikai tēva labprātīgas atzīšanas gadījumā. Vācu likums neatzīst radniecību, arī mūsu civillikumi nenodibina ārļaulības bērna un viņa tēva ģimenes tiesisko stāvokli. Ārļaulības tēva svarīgākais pienākums ir dot bērnam uzturu. Norvēģijas likums bērna uzturēšanas pienākumu uzliek tēvam un mātei. Mūsu civillikumi to pagēr pirmkārt no tēva un ja tas nav maksāt spējīgs, tad no mātes vai viņas radniekiem. Latvijas projekts uzliek par pienākumu arī mātei piedalīties sava ārļaulības bērna uzturēšanā.

5. ĀRLAULĪBAS BĒRNA NONĀVĒŠANAS SUBJEKTS.

Uz jautājumu, kas nonāvē bērnus kriminālantropoloģiskai skolai ir divas dažādas atbildes. Kad aizrāvās ar iedzimtā pārkāpēja teoriju, te neatzina nekādus izņēmumus. Bērna nonāvētājā saskatīja atavistisko pārkāpēju. Bet vēsture pierāda, ka agrāk bērna nonāvēšana nav uzskatīta par pārkāpumu. Arī mežona attiecības pret bērna nonāvēšanu sirmā senatnē neattaisno apgalvojumu par bērna nonāvēšanas iedzimstību. Antropoloģiskā skola to pilnīgi atzina un centās salīdzināt anatomiju un psiholoģiju ar noziedznieku. Bet attiecībā uz bērna nonāvēšanu lieta ir savādāka. Centās dot bērna nonāvētāja tipu, bet tas neizdevās, jo izrādījās, ka vieniem ir dažādas savādības, otriem - pilnīgi normālas parādības. Bērna nonāvēšanas subjektus iedala:

- 1) iedzimtos un 2) gaļījuma rakstura. Tas jāuzskata

par mēģinājumu apvienot dažādus uzskatus, pie kam pirmo termiņu lietā ar lielu uzmanību - te ieskaita recidivistes. Bet ja runā par recidivistēm, tad velti runāt par profesionālām nonāvētājām. Puglia šķiro tikai pēc iedzimtā noziedznieka anamēliskām pazīmēm. Ja tādas atrodamas, iedala pirmā grupā, ja nav - otrā. Šeit stipri šķiras antropologiskie un sociologiskie pārkāpuma faktori. Ievērojama ir atšķirība: lielākā vai mazākā bīstamība apkārtnei. II. grupā ieskaita noziedzniekus " gadījuma vai kaislību dēļ". Nav teikts, ka noziedznieks kaislības dēļ ir apkārtnei mazāk bīstams. Otrs mēģinājums dot bērna nonāvētājas tipu arī neizdevies. Tas ir " Sieviete - nonāvētāja" autores Tarnovskas darbs. Viņa atzīst sociālā faktora lielāku nozīmi, bet raksturo visas bērna nonāvētājas ar kopēju pazīmi - tikumības sajūtas pavājināšanos. Ja cilvēkam audzinot attīstīti dzīvniecisko instinktu

savaldīšanas centri, tad viņš neizdarīs bērna nonāvēšanu. Jo mazāk kultūrētāks cilvēks, jo vieglāk padodas iegribām. Aizturošo centru gribas spēkam vājinošs cilvēks izdara tiesību pārkāpumu. Tā tad Tarnovska apgalvo, ka bērna nonāvētajām vājāki attīstītas tikumiskās izjūtas un viņas bērnus nonāvē pēc ilgstošas šaubīšanās un pārdomām. G e r n e t s ("Детомубийство", 1911.g. 163 lap.p.) aizrāda, ka: 1) apdomāšanas fakts neliecina par tikumības pazemināšanos, 2) bērna nonāvēšanu nevienmēr izdara iepriekš pārliecot, 3) nonāvējot aiz naida, nenovīdības, raksturo darītāju ar tikumības pagrimšanu kā bērna nonāvētāju un 4) bērna nonāvētājas savā darba nožēlošanā atdalās no citām noziedzniecēm un tiesneši tās attaisno. Antropologiskiem kriminālistiem neizdevās noskaidrot bērna nonāvētājas īpatno tipu.

Likumdošanās par bērna nonāvēšanas subjektu var

būt: 1) tikai ārļaulības māte, 2) arī likumīgā ļaulības māte, 3) bez mātes arī tuvākie radi un 4) katra persona.

I. Ā r ļ a u l ī b a s m ā t e. Lielākā daļa pastāvošo likumu krājumu par bērna nonāvēšanas privilēģiju uzskata apstākli, ka ārļaulības māte izdarījusi noziegumu. Tā ungāru (§.284), zviedru (14.d.§.22), norvēģu (Allgemeines bürgerliches Strafgesetzbuch für das Königreich Norwegen von 22.V.1902.g., §.234), vecais (§.1451 2.) un jaunais (§.461) krievu, Rumānijas (§.230) un Somijas.

Kādu māti uzskata par ārļaulībā dzemdējušu. Kodeksi lietājot vārdu ārļaulības, saprot ļaunavu, atraitni un ļaulātu. Var būt labprātīgi sakari, arī iespējami varas darbi, kā arī izmantojot nesamaņas stāvokli, draudus. Strīdīģe ļautājums, vai ārļaulības bērna nonāvēšanas privilēģēto jēdzienu jāpāļļāšina uz ļaulībā esošās sievas dzimušo bērnu vai arī, pa-

stāvēt laulībai, ja bērns ieņemts pirms laulības. Nav pamata izslēgt šos gadījumus. Ja bērns dzimis nelikumīgā laulībā, uzskatāms par ārulaulības, kaut gan te trūkst baiļu un kauna jēdziena, tomēr te ir bērna nonāvēšana. Ja likums norāda uz kauna un baiļu motīviem, tad nepareizi būtu tos noliegt nelikumīgās laulības mātei. Arī jautājumā par vīra bērnu, ieņemtu pirms laulības, ir kauna un goda motīvs. Daži kriminālisti neatzīst šo bērnu par ārulaulības. Viņi tomēr par ārulaulības bērnu atzīst, laulībā dzimušo bet ne no vīra. Ja likumā paredzēto motīvu iespēja nav izslēdzama, nevar sodīt māti kā par kvalificētu nonāvēšanu.

Karolina darījuma subjektīvās sastāvdaļās ievēd:

- 1) ārulaulības māti, kuŗa
- 2) noslēpkavo savu bērnu, lai izbēgtu ārulaulības dzemāību kaunam,
- 3) ar iepriekšēju nodomu.

1813.g. Bavārijas kodekss no ārulaulības māšu

skaita izslēdz prostituētās. Te vadošais uzskats, ka šādām sievietēm nav kauna un goda. Daži kriminālisti, piem. Gans neizdara izņēmumu tekstā par publiskām sievietēm, tāpat Lāmbrozo. Viņš pierāda, bet nepārliecinoši. Uzsver, ka prostituētās ir ļaunas, cietirdīgas mātes, bet ir jau arī tāpat sliktas pamātes. Valdošais uzskats pieļauj arī bērna nonāvētājas - prostituētās. Nav izņēmuma arī tad, ja bērns dzimis pirms laulības.

II. L a u l ī b a s m ā t e. To atzīst kodeksi, kuŗi privilēģiskumu pamato ar 1) pamazinātu pie-skaitamību katrai dzemdētājai, 2) sevišķām objekta īpatnībām un 3) darītājas motīviem, bet neprasa, lai tā būtu ārļaulības. Pirmā grupā ieiet Serbija, Bulgārija, Francija, Austrija un Šveices kantoni: Neienburga, Freiburga un Ženeva . Otrā grupā - Vallisas kantons. III. grupā - Holandes, Itālijas, Spānijas un

Portugāles. I.grupas likumi pamazināto pieskaitamību atzīst dzemdībās vai īsi pēc tām. Mīkstinājums attiecas uz māti - nonāvētāju. Motīvs nav svarīgs. Interesants un komplicētāks ir jautājums, vai laulības māte var būt slepkavības subjekts. Holandes likumi 9.290 un 291 paredz māti, kauna un baiļu iespaidotu ^{par} dzemdību uzziņāšanu. Pārējie trīs: Spānijas, Portugāles un Itālijas likumi atrod vienus un tos pašus izteicienus motīvam, par subjektu atzīstot māti un citas personas.

Pētot bērna nonāvēšanas faktorus, jāvienojas, ka baiļu un kauna glābšanas motīvs visvairāk iespaido ār-laulības gadījumos. Tas pats motīvs iespējams arī laulības mātei, bet tas retāk. Piem. vecāki liedz laulāties, ja meita slepeni salaulājās un dzīvo pie vecākiem. Še var pievienoties bērna nonāvēšanas gadījums. Tāds iznākums atrodams kodeksos, kas nepazīst "ārlaulības bērna" nosaukumu.

III. R a d i n i e k i par bērna nonāvēšanas subjektiem paredzēti retos kodeksos. Še pieder Itālijas, Spānijas, Portugāles un Šveices kantons Tesina, kas piešķir izšķirošo vārdu motīvam. Bērna nonāvēšanas subjekts itāļu tiesībās var būt dzemdētājas vīrs, viņas dēli, meitas, māte, vectēvs un vecmāte un citas personas, arī audžu vecāki. Pirmā komisija sekoja Toskanas un Sardīnijas paraugiem, atzina tikai māti, vēlāk arī tēvu, pēdīgi paplašināja §.369, nenorādot kādi vecāki var būt. Atbildībā nešķiro.

Spānijas un Portugāles likumos radinieku skaits zināmi norobežots: bez mātes, paredzēti arī arī viņas vecāki. Spānijā māti soda vieglāk. Portugālē nē.

IV. T e s i n a s likumkrājums uzrāda lielāku skaitu, te figurē " katrs ", lai glābtu ģimenes godu. Izšķirošais svars ir goda glābšanas motīvam.

Ciriches nolikuma §.131 atzist tikai ārļaulības

māti kā privilēģējamu, bet §.132 paredz, ka arī citi var to izdarīt. Tā tad te privilēģijas:

- 1) ārtaulības mātes un
- 2) cita izdarītai nonāvēšanai.

Francijas, Spānijas un Itālijas kodeksi atzīst par bērna nonāvētāju arī vīrieti, bet tiesu prakse pazīst tikai māti - nonāvētāju.

6. ĀRLAULĪBAS BĒRNA NONĀVĒŠANAS OBJEKTS.

Te nav tādas dažādības kā subjektos. Valdošais uzskats krimināltiesībās par bērna nonāvēšanas objektu, atzīst ārtaulības bērna esamību. Šo uzskatu atzīst Vācija, Ungārija, Norvēģija, Somija, Krievija, Latvija u.c. Francijas un Austrijas likumdošanas, pretēji valdošam uzskatam, atzīst laulības un ārtaulības objektu, bet šo zemju tiesām nācies sastapties tikai ar ārtaulības objektiem. Šim nesaskaņām nav praktiskas

nozīmes. Lielāko daļu Eiropas kriminālo kodeksu ir klasiskās skolas darbs. Viņu interesēja galvenā kārtā pārkāpuma iekšējā puse, t.i. pats pārkāpējs, bet ne ārējā puse, objekts. Likumi par bērna nonāvēšanu izstrādāti nesazinoties ar tiesu prakses rezultātiem. Bērna nonāvēšanas faktoru apskats dod iespēju spriest, ka visvairāk bērnus nonāvē sievietes, jaunas.

A š a f e n b u r g s (darbā " Das Verbrechen und seine Bekämpfung", 34.lap.p.) piedev tabeli par ērlaulības kvoti un ērlaulības auglību Eiropā.

(Tabele nākošā lapas pusē).

Valstis.	Uz 100 dzīvi dzimušiem bēr- niem ārļaulī- bas(1887-1891)	Uz 1000neprecē- tām sievietēm no 15-50 g.ārļaulī- bas bērnu (1874-1891.g.)
Austrijā	14,67	44,4
Vācijā	9,23	26,3
Dānijā	9,43	26,3
Itālijā	7,30	24,6
Zviedrijā	10,23	22,7
Skotijā	7,93	19,9
Beļģijā	8,75	19,8
Norvēģijā	7,33	19,3
Francijā	8,41	16,7
Anglijā	4,52	12,1
Šveicē	4,63	10,2
Holandē	3,20	9,7
Īrijā	2,78	4,1

Pārskatot Eiropas lielākās valstīs ārļaulības dzimušo biežumu, redzama liela dažādība. Ašafenburgs savā attēlā dod ārļaulības bērnu skaitu pret visu

dzimušo skaitu. Zviedrija ieņem II. vietu. Stāvokli izskaidro ar to, ka lielākā daļa ir neprecētu sievieti. G e r n e t s ("Детубийство, 1911.g., 168 lap.p.") apgalvo, ka lielākais bērnu nonāvēšanas skaits Austrijā ir apgabalos, kur maza ārļaulības dzimstība un otrādi, tā tad, kad cilvēki pierod pie ārļaulības dzemdībām, nav bērna nonāvēšanas.

J o r d a n s ("Über den Begriff und die Strafe des Kindermordes nach den peinlichen Gerichtsordnung Karls V", 1844.g.XII lap.p.) apgalvo, ka tagad (1844.g.) bērna slepkavību ir mazāk, bet vairāk ārļaulības bērnu, pie kam ļaulībā dzimušo $\frac{2}{3}$, ārļaulībā $\frac{1}{3}$.

Jo vairāk apgrūtānātas agrās ļaulības, jo lielāks ir neprecējušos skaits visdzīvākā dzimumu sa-
trauksmē un arī ārļaulības grūtniecību skaits.

Bērna atšķirībai no miesas augļa pagēr tā at-

dalīšanos ārpus mātes miesām un lai tas būtu dzīvs, jo nedzīvi dzimušo nevar nonāvēt. Ja bērns darījuma brīdī bijis beigts, paceļas jautājums par mēģinājumu ar nederīgiem priekšmetiem. Jautājumu par bērna dzīvumu jāatrisina ekspertīzes ceļā. Bērna dzīvums jāatšķir no dzīvotspējas. Bērna nonāvēšanā tagad neprasa dzīvotspēju. Tikai Melnkalne, Serbija un Šveices kantons Šafhauzens paredz izņēmumu, kad bērns nebija dzīvotspējīgs. Dzīvotspējas trūkums iespaido bērna nonāvētājas likteni. Šo rekvizītu atmeta tādēļ, ka viņš par daudz nenoteikts. Dzīvība ir tāds labums, kuru nevar izmērīt dienām un stundām. Bez tam nav norādījuma, cik ilgi bērns dzīvos. Par bērna dzīves spēju varētu spriest tikai ārsts. Vācija un itāļu senāts tādas pašos uzskatos. " Constitutio criminalis Carolina" pagērēja dzīvotspēju - vitalitas. Par šo dzīvotspēju strīdās. Domā, ka 180 - 182 dienu vai

8 mēnešu laiks ir pietiekošs. Hallers, Mecgers un Henke atzīst par izšķirošu vidus lēmumu - 7 mēnešos attīstījušos, 31. nedēļas sākumā vai pirms 210 dienu notecēšanas. Kur trūkst šo nosacījumu, bērns nevar būt par nonāvēšanas objektu. Slima bērna nonāvēšana nav bērna nonāvēšanas attaisnojums.

Izdzimuma nonāvēšanu izdala no bērna nonāvēšanas jēdziena uz speciālu likumu pamata. Vidus laika jurisprudence uzskatīja izdzimumus par cilvēka un velna sajaukumu. Kanonisko tiesību cīņa te bija bezspēcīga. Karolina, Sakšu un vispārējā vācu likumdošana prasa bērna " Gliedmässigkeit " - lai būtu cilvēka skats, bet izslēdz izdzimumus. Par tādiem uzskatīja: 1) ja nav cilvēcīga skata, 2) ar divām galvām un vienu ķermeni, 3) divām ķermeņa augšdaļām, 4) nepilnīgu galvu, pilnīgu ķermeni un 5) jūras vāravas. Vācu partikulārās tiesības līdz 18.g.s. arī izslēdz

izdzimumus. Tā prūšu 1794.g. likumi atzīst izdzimuma nonāvēšanu par nesodamu. Bet tā kā agrāk uzlika visiem pilsoņiem par pienākumu uzturēt šādus izdzimumus, tad viņu nonāvēšana ar laiku attīstījās par policējisku pārkāpumu. Braunšveigas kodeksa 150.§ piedraud ar cietuma sodu līdz 6 nedēļām par dzīvi dzimušā, bet bez cilvēcīga izskata, nonāvēšanu. Tāpat Saksijas un Bādenes kodeksi atzīst par izdzimuma nonāvēšanu soda mīkstinājumu. Aizliegums nonāvēt izdzimumus sastopams arī Pēterā Lielā laikā. Ievēdot Krievijā Eiropas rietumvalķu kultūru, ar 1704.g. likumu aizliedza nonāvēt izdzimumus un uzlika par pienākumu tos pieteikt mācītājam. 1718.g. 13.II likums noteica par atvestiem dzīviem izdzimumiem 100 rubļu atlīdzības, par īpatnējāku - atlīdzība augstāka. Par izdzimuma noslēpšanu piedraudēja 10 kārtīgs sods. Tas viss ir tīri policējiskiem mērķiem,

bet ne izdzimumu tiesību aizsardzībai. 1832.g.likumkrājuma noteikumos jau sastopama izdzimumam cilvēka tiesību aizsardzība ar likumu.

Par ārļaulībā dzimušiem civillikumi uzskata bērnus, dzimušus: 1) ārļaulībā, labprātīgi vai ar varu, 2) ne no vīra, 3) ļaulībā, bet nelikumīgā. Ļaulības likumību nosaka krimināltiesa pēc būtības, pēc īstiem apstākļiem, neprasot civiltiesisko prezumpciju "pater is est, quæm nuptiæ demonstrant". Pastāvošā ļaulībā dzimušais bērns uzskatāms par ārļaulības, ja dzimis pirms tās, vai ļaulībā, bet no cita, kaut vīrs par to nezinātu. Spēkā neesošā ļaulībā dzimušais bērns ir ārļaulības, ja abi vecāki ļaulību slēdzot zināja par tās spēkā neesamību, vai arī ja ļaulība zaudē spēku aiz formas vai registrācijas trūkumiem. Spēkā neesošā, bet formāli derīgā ļaulībā dzimušais bērns uzskatāms par ļaulības bērnu.

K a r o l i n a pagēr bērna nonāvēšanā sekošās objektīvās sastāvdaļas: 1) jābūt jaunpiedzimušam, ārļaulības " gliedmässig", 2) mātes nonāvētam. Jaundzimušais motīvs ir, ka to var visvieglāk noslēpt. Šo jēdzienu likumdošana ved sakarā ar laiku. Citi to saista ar bērna fiziskām īpašībām. Citi atkal cenšas jaundzimušā jēdzienu noteikt pēc likuma vispārīgās jēgas. Te kļūdās, jo neievēro visus pamatus. Uzsvēŗ tikai motīvu. Laika jēdzienu pieņem, ka tik ilgi ir jaundzimis, kāmēr var palikt bez mātes apkošanas un barošanas. Tikko māte sāk barot bērnu, viņa jau apzinas savu darbību. Likums neprasa, lai bērns būtu pilnīgi piedzimis, jo dzemdību laikā nonāvēto augli uzskata par bērna nonāvēšanu. Vēl pagēr, lai bērns būtu pilnīgi nobriedis, ja tāds nav, ir izdzimams. Ārsti šķiro nenobriedušus un priekšlaicīgus bērnus. Likums prasa bērna ļaunprātīgu

nonāvēšanu, t.i. lai māte būtu pārliecināta par bērna dzīvības spējām. Par pilnīgi iznestu bērnu pieņem 19-22 Reinas collu garu, 6-7 mārciņu smagu, ar attiecīgi lielu galvu, pilnīgi izveidotiem nēģiem, nabas saiti un sārtu ādu. Galvenais bērna nonāvēšanā ir subjekts un objekta rekvizīti palīdz tikai noskaidrot subjektu.

V ā c i j a s jaunā sodu likuma 217.9 soda māti par sava laulības bērna nonāvēšanu, turot to par ārļaulības. Ja viņa ārļaulības bērnu tur par laulības, arī tad pielietojams 217.9, jo maldībai nav soda pamatojoša darbība. Šis paragrafs pielietājams arī tad, ja nevar runāt par mātes uztraukuma stāvokli. Šai gadījumā "tūlīp pēc radībām" nozīmē, ka darījums noticis nepārtrauktā laika secībā pēc dzemdībām.

K r i e v i j a s sodu likumi par bērna no-

nāvēšanas objektu atzīst: a) bērnu, b) ārļaulības, c) jaunpiedzimušu. Ja tikko dzimušam bērnam var atņemt dzīvību ārpus mātes miesām, tad tas var būt par bērna nonāvēšanas objektu. To izsaka likuma " nonāvēts pie dzimšanas". Strīdīgs ir jautājums līdz kādam vecumam pēc dzimšanas var bērnu nonāvēt. Franču tiesu prakse atzina līdz 3 dienām, t.i. notekot reģistrācijas laikam. Vācu prakse pagēr 24 stundas, t.i. laiku, kad bērns sāk dzīvot patstāvīgi. Čiles likums paredz 48 stundas, Spānijas - 3 dienas, Itālijas - 5 dienas, Portugāles - 8 dienas. Daži kodeksi nosaka laiku, pieļaujot arī pagarinājumu, piem. Melnkalnes, Serbijas. Teoretiski tas nav pieņemams, jo uzstādītās robežas nevar sīkāk paskaidrot. Citos kodeksos nav nosprausts laiks, te apzīmējums " dzemdībās vai pēc tām ". 1835.g. Berlīnes prof. Froriekpa atzīst " jaundzimušu", kāmer apklāts mātes asinīm. Tāpat

romiešu nosaukums sanguilentus. Froriekpa uzskata māti - dzemdētāju par nomierinājušos, ja viņa apmazgā bērnu. Bet māte var ilgi nenomazgāt bērnu, vai tas visu laiku būs jaundzimis. Bērna apmazgāšana ir tīri mēchanisks darbs, tādēļ neraksturo mātes psihisko stāvokli. Daži pagēr, lai neviens neredzētu bērnu. No medicīmas viedokļa daudz strīdu. 1836.g. Ollivier atzīst par pazīmi nabas atkrišanu. Tas notiek 4-8 dienu laikā. Pret to iebilst, ka ne visiem nokrīt vienādā laikā.

1903.g. sodu likumi lietā termiņu "dzimstot," nepaskaidrojot tuvāk šī vārda nozīmi. Šis sodu likums īpatnējs ar to, ka paredz tikai vienu momentu. Pārējie kodeksi lietā divus momentus "dzimstot un īsi pēc tam". Te domāts dzimšanas sākums, notikums un beigšanās. Atšķiras no augļa nodzišanas ar atdalīšanos. Vācijas senāts 1893.g.29.septembra lēmumā pa-

skaidro, ka likums aizsargā bērna dzīvību dzemdību laikā un pēc tām.

Beļģijas nolikuma komentators Nipels piekrīt vācu uzskatam, ka bērna dzīvība aizsargāta no dzemdību sākšanās, t.i. ar pirmām sāpēm, beidzas ar nabas saites pārtrūkšanu. G e r n e t s ("Детоубийство" 1911.g.230.lap.p.) nepiekrīt Nipelsa domām, aizrādot, ka līdz bērna parādīšanos ir augļa nodzišana.

Kriminālie likumi, atzīstot bērna nonāvēšanu par privilēģētu, dzemdētājas īpatnējo stāvokli skaita līdz izņēmuma stāvokļa pastāvēšanai.

Krievu un austriešu kodeksi stāv savrūp, apskatot bērna nonāvēšanu " pašās dzemdībās". Tas nav pietiekoši izdevīgi. Pēterpils jūriskā sabiedrība proponēja " dzemdību laikā un pēc to beigšanās", citi ieteica " laikā un tieši pēc dzemdībām", " pēc dzemdību satraukuma stāvokli". Jo tuvāks dzemdību moments, jo vieglāk pamatot privilēģiskumu. Bērna dzimšanas

brīdis nonāvēšanā ir pirmais moments, bet bērna nonāvēšanas izteiksme nebūtu pilnīga, ja likumdevējs aprobežotos ar šo vienu momentu. Tad būtu jāatsakās no tā jaundzimušā uzskata, kuŗa nodibināšanai pastāv sevišķi noteikumi. Būtu jāatzīst jaunpiedzimušam patstāvīgu nozīmi un dzimšanas momentam izbeidzoties bērna nonāvēšana ievietojama parastā. Te psihiskā stāvokļa pazīmes būtu tīri ārīgs, formāls pamatojums. Tādēļ, lai likums izteiktu pilnīgi bērna nonāvēšanas ideju, no vienas puses nepieciešami paplašināt "jaundzimšanas" apjomu aiz paša dzimšanas momenta, no otras puses - jānorobežo ar laiku pēc dzemdībām pastāvošā nenormālā psihiskā stāvokļa ilgumu. Tādēļ Pēterpils jūridiskā sabiedrība pieņēma formulu "māte, apvainota sava ārļaulības bērna nonāvēšanā dzemdībās vai pēc to izbeigšanās, vai arī pēc tām, bet kāmēr ar dzemdībām sakarā esošais stāvoklis nav izzudis." Formula ir apšaubāma, jo pēc dzemdību stāvoklis var būt arī pēc

dzemdību atskanām. Таганцевс ("Уголовное
уложение", 22.III.1903.g.1922.g.970 lap.p.) atrod
par pareizāko termiņu " pašās dzemdībās ". Šis no-
teikums nav raksturojams ar objektīvo pazīmi, bet
gan ar subjektīvo un turpinājušos nenormālo mātes
stāvokli, pie kam tiesai jāizlemj katrā gadījumā
vai šis stāvoklis turpinās.

Latvijas 1933.g. sodu likums lietā termiņu
" piedzimstot vai tieši pēc tam".

7. ĀRLAULĪBAS BĒRNA NONĀVĒŠANAS ĪPATĪBĒ

APSTĀKĻI.

Kriminālā etioloģija konstatē ciešu sakaru zemes platības un sociālās uzbūves starpā. Viņa cenšas pierādīt, ka noziegums izplatās, samazinas un pavairojas nevis atkarībā no soda mēra asuma, bet gan no sabiedrībā izplatīto labumu stāvokļa. Līdz ar pārkāpuma skaita augšanu, sāka pētīt socioloģijas un antropoloģijas sākumus. G e r n e t s (" Детубийство " 1911.g. 91.u.sek.lapp.) ieteic bērna nonāvēšanas etioloģijas pētīšanu iesākt ar te sastopamo īpatību noskaidrošanu. Viņš atzīst sekošus faktoros, kā: 1) kārtā, 2) laulība, 3) ekonomie apstākļi un 4) vecums.

Valstis, kurās stāv zemāk par citām kultūras laukā, ar maz attīstītu fabriku rūpniecību, arī maz sieviešu noziegumu. Sieviete galvenā kārtā vainojama pār-

kāpumos pret bērna dzīvību. Gernets min, ka Krievijā 1906.g. par bērna nonāvēšanu sodīto starpā - 100% sievietes, bet vīriešu nav.

Apskatot noziegumus, kuŗus biežāki izdara sievietes, t.i. bērna nonāvēšanu min. autors ("Общественные причины преступности", 1906.g. 125 lap.p.) norāda, ka Krievijā 1889.-1893.g. uz 70 notiesātiem vīriešiem - 3940 sievietes, Francijā uz 10 vīriešiem - 90 sievietes. Būtu nepareizi šo starpību izskaidrot ar vīrieša žēlsirdību jaundzimušam, tāpat kā ar sievietes cietsirdību bērna nonāvēšanā. Novērojumi rāda, ka bērna nonāvētājas ir jaunavas - mātes, bet šis apstāklis pamato apgalvojumu, ka bērna nonāvēšanas galvenie cēloņi ir sabiedrības uzskati par ārļaulības dzemdībām.

Ārļaulības sakarus vienmēr stingri nosodīja, kaut gan ne vienādā pakāpē. Dažreiz sodīja pat krimināli. Līdz Kristus dzimšanai romieši sodīja vīrieti un sievieti, konfiscējot pusīpašuma vai ar miesas sodu, vai

izsūtījumu, atkarībā no piederības iedzīvotāju kla-
sei. Senie germāņi sievieti sadedzināja dzīvu. Sakši
piespieda to izdarīt pašnāvību vai līdz nāvei sasita.
Pie frižiem sieviete maksāja par "krišanu" viru tāpat
kā par brīva cilvēka nonāvēšanu. Krievijā līdz 1902.g.
pielietāja Sodu likuma §.994, kurš sodīja vīrieti un
sievieti par ārļaulības sakaru. Sabiedriskā notiesā-
šana izteicās dažādi, atkarībā no apkārtnes īpatībām.
Nekulturālās zemēs tas izpaudās ļoti mežonīgi. Vainī-
gos kailus nostādīja publikas priekšā, vārtus apzīmē-
ja ar degutu un meitām nogrieza matu pīnes. Citās sa-
biedrības aprindās noslēdzās no sakarnieces un pār-
trauca pazišanos. Tādos apstākļos saprotamas ārļaulī-
bas dzemdētājas bailes. Tādēļ centās noslēpt dzemdi-
bas, pat no tuvākiem. Cenšas nodzīt augli. Piem.
Ņujorkā gadā nodzen augļus 80.000 gadījumos un no
katriem 1000 gadījumiem līdz tiesai nonāk tikai 1
(Gernets - " детоубийство , " 1911.g.117.lap.p.).

Ne visur sabiedrība izturas vienādi pret ār-
libas sakariem. Dažos gadījumos augstākā sabiedrība
izturējās iecietīgi, citos - tā izturējās zemākās
klases. Jāatzīmē, ka ārliulības dzimstība palielinās,
bet noslēgto laulību skaits samazinas. Tā uz 1000
iedzīvotājiem laulību 1872.g. Vācijā - 10,3; Austrijā
- 9,3; Francijā - 9,7; Anglijā - 8,5. 1895.g. Vācijā -
7,9; Austrijā - 7,9; Francijā - 7,5; Anglijā - 7,4.
Laulībā stāšanās vecums pakāpeniski paaugstinas un
tādēļ agri pamodinātā dzimumu tieksme meklē ārliuli-
bas apmierinājumu.

Ārliulības bērni ir ne tikai jaunavai, bet arī
sievai, atraitnei un šķirtenei, ja nav no vīra. Jau-
navas - mātes stāvoklis daudz grūtāks kā pārējo, jo
te vairāk kauna. Te jāmeklē izskaidrojums bērna no-
nāvētāju sadalīšanā pēc ģimenes stāvokļa: visur lie-
lāko procentu dod jaunavas.

Bērna nonāvēšanā un bez palīdzības atstāšanā
notiesāto sieviešu skaits Krievijā 1897.-1906.g. pēc
ģimenes stāvokļa (Gernets, "Детомбийство" 1911.g.,
120.lap.p.u.sek.):

jaunavas	- 505;	tā tad uz 100 notiesāto:73,6%
laulībās esošās	- 115	16,8%
atraitnes	- 66	9,6%
šķirtās	- -	

K o p ā: 686.

Šis skaits stipri atšķiras no notiesāto skaita
par visiem pārkāpumiem:

jaunavu	- 42,2
laulībā esošās	- 46,6
atraitņu	- 12,9
šķirto	- 0,3.

Vācijā 1901.-1907.g. par bērna nonāvēšanu no-
tiesāto procents: jaunavu - 94,7; precēto - 2,5;

un atraitnes (arī šķirtenes) - 2,8.

Austrijā 1892.-1903.g. par bērna nonāvēšanu sodīto ģimenes sastāvs procentos: jaunavas - 85,4 ; precētās - 8,7 un atraitnes - 5,8.

Francijā 1907.g. bērna nonāvēšanā apvainoto ģimenes sastāvs: uz 100.000 iedzīvotāju - laulāto - 0,10 ; neprecēto - 1,11 un atraitņu un šķirteņu - 0,14.

Arī Itālijas statistika rāda, ka neprecēto skaits bērna nonāvēšanā ir lielāks par precēto. Tā 1896.-1900.g. no apvainotām par bērna nonāvēšanu : 139 jaunavu, 81 precēto un 25 atraitņu. Izskaidrojums meklējams kaunā, kas ieņem pirmo vietu un otro - bailes.

Reizē ar sabiedrības uzskatiem svarīgi arī ekonomie faktori. Jau bērna nonāvēšanas vēsturiskā apskatē redzams, ka tā izplatīta trūcīgos materiālos apstākļos - salās. Turīgo aprindu ārvaldības grūtnieces var griesties pēc palīdzības par maksu. Bezmaksas

dzemdētāju patvērsmes gandrīz nav. Arī jaunpiedzimušā nodošana audzināšanā ir apgrūtināta. Sevišķi neapskaužams ir kalpones stāvoklis. Bērna nonāvēšanu izdara aiz bailēm zaudēt darba vietu.

Nonāvēšanu skaits visās valstīs nav vienāds, tas atkarīgs no valsts kultūras, jo augstāka, jo zemāks. Civilizācijas attīstība iespējama zināmā iedzīvotāju apdzīvotībā, kad pietiekošs darba sadalījums, attīstās pilsētas u.t.t. Dzīves veida maiņa rada ierašu maiņu. Mežonīgās ciētīs apmetās maz apdzīvotās vietās. Te slepkavība kļūst legāla.

Īpatie bērna nonāvēšanas apstākļi vēl vairāk iepaido, ja ārļaulības māte ir jauna. Vācu kriminālā statistika noskaidro, ka par bērna nonāvēšanu Vācijā 1901.- 1907.g. notiesāto vecums ir: (Gernets "Детомышество" 1911.g., 149.lap.p.):

V e c u m s.	Notiesāto skaits.
Jaunākas par 15 g.	1
no 15 - 18 g.	66
" 18 - 21 "	293
" 21 - 25 "	368
" 25 - 30 "	182
" 30 - 40 "	107
" 40 - 50 "	18
vecākas par 50 g.	2
K o p ā:	1037.-

Tā tad vislielākais skaits attiecas uz jaunākiem gadiem: 18 - 21 un 21 - 25 g.

Bērna nonāvēšana saistīta ar bērna dzimšanas faktu un pie tam ārļaulības, sakarā ar to afektētais stāvoklis. Tā tad ārļaulības bērnu nonāvēšanas maksimumam jāsakrīt ar afektētā stāvokļa maksimu. Abu maksims ir 25 - 30 g. Vidējais bērna nonāvēšanas maksims ir 30 - 40 g., kas ir arī ļaulību slēgšanas, auglības

un bērna dzimšanas vidējais vecums.

Visos laikos un visās tautās sodu likumi doti tikai cilvēkiem, kuņi saprātīgi, ar brīvu gribu, noteic savu darbību. Šī brīvā griba ir cilvēka saprāta mērogs. Katrā laikā griba nav brīva. To saista afekti, savilņojumi, iekāre un kaisle. Sodu likumu mērķis ir pastiprināt saprātu pret ciešanām. Gans (" Von dem Verbrechen des Kindermordes", 1824.g.204.lap.p.) atzīst, ka cilvēki neizdara noziegumu aiz tīrās muļķības, bez iekāres afekta un kaislību piejaukuma. Ja indivīda saprāts nav spējīgs noteikt darbību, viņš pat neuztver sodu likuma piedraudējumu, nav padodams pēdējam un viņa darbība uzskatāma par gadījumu.

Pastāv vienota doma, ka bērna nonāvēšana jāšķir no pārējiem nonāvēšanas gadījumiem, tādēļ, ka viņā ir īpats dzemdētājas vai ārļaulības dzemdētājas stāvoklis. Kur izpaužas šis īpatais stāvoklis, ir domstarpības. Šo stāvokli var saskatīt pašā dzemdēšanas

akta fizioloģiskā momentā un ar to saistītā psihiskā un ķermeniskā līdzsvara satricinātībā - tā tad mātes pamazinātā pieskaitāmībā.

L i s t s ("Vergleichende Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts", 1905.g.110. lap.p.) domā, ka būtu jānostāda līdzās laulības un ārļaulības māte, jo psiholoģiskais moments pie abiem ir viens un tas pats. Izšķirošās nav laulības vai ārļaulības dzemdības, bet gan pašas mātes lielāka vai mazāka pretošanās spēja, kuŗa nosaka, vai traucēta pilna pieskaitāmība vai ne. Varbūt ārļaulības dzemdētājam neizjaukts līdzsvars un laulības dzemdētājam pilnīgi satricināts.

Bērna nonāvēšanas mīkstinošais pamats var būt arī ārļaulības mātes psihiskā stāvoklī, kuŗā iespaidošie priekšstati, fizioloģiskā notikuma iespaidoti, iegūst zināmu spēku vai nokrāsu. Še jāizšķir 2 priekšstatu grupas: 1) rūpes par mātes nākotni, apgrūtinātu

ar bērna uzturēšanu un vietas zaudēšanu, 2) bailes par kauna pilnu atklāšanu. Vecākās literatūrās vēl piemetina bailes par piederīgo nicināšanu. Šie priekšstati atsevišķi vai kopā apstulbina mātes mīlestību, kuŗa nerodas uzreiz, bet gan rūpīgi kopjot bērnu. Otrā grupa iespaidoja likumdevējus. Sākot ar 18.g.s. vidu, jau apskatīja mīkstinoši bērna nonāvēšanu. Pastāv uzskats, ka bērna nonāvēšanas mīkstinošo apskati ievēdis Beccaria, bet pareizi Fridrihs Lielais. 19.g.s. ievēd bērna nonāvētājas pamazinātu sodamību. Tā Austrijā 1803.g., Bavārijā - 1813.g., arī vācu tagadējie sodu likumi. "Goda glābšanas" jēdziens biežāk sastopams ārļaulības dzemdības. Ar to izskaidrojama likumdevēju vairākuma noskaņa piemērot soda mīkstinājumu ārļaulības mātei. Še pieder: Beļģijas, Skandināvijas, Dānijas, Somijas, Krievijas un Latvijas pastāvošās tiesības.

Iespējams, ka goda glābšanas motīvs trūkst ārļaulības dzemdētājai otrreiz dzemdējot, vai arī no-

darbojoties ar prostitūciju, vai ilgstoši dzīvojot
laimīgā civillaulībā.

8. ĀRLAULĪBAS BĒRNA NONĀVĒŠANAS SODAMĪBA

UN TĀS NOVĒRTĒJUMS.

Jāšķiro kodeksi, kas bērna nonāvēšanas privilēģiju redz dzemdētājas psihiskā stāvoklī, pie kam:

1) katras un 2) tikai ārlaulības dzemdētājas. Sodamībā ļoti liela dažādība: nāves sods, mūža spaidu darbi, uz laiku un cietums, bez tam spaidu darbos un cietumā pavadamā laika noteikšanā liela starpība: no 1 dienas - 20 gadiem. Jo vecāks kodekss, jo stingrāks sods. Mūsu dienās cenšas samazināt ārlaulības bērna nonāvētājas atbildību. Visvecākais no Eiropas kodeksiem ir F r a n c i j a s . Te pielīdzināta laulības māte sodamībā ārlaulības mātei. Nāves sods mātei, vēl vairāk ārlaulības

mātei, šķitās par mazu. Ar laiku tiesnešcentās bērna nonāvētājas attaisnot. 1824.g.likums atvieto nāves sodu ar bez termiņa spaidu darbiem. 1901.g.likums atceļ bērna nonāvētājam nāves sodu. Par sava bērna iepriekšnodomātu nonāvēšanu māti soda ar mūža spaidu darbiem, par nodomātu - uz laiku, bet par vispārējo nonāv. - I.gadīj. - nāves sods, II- gad. bez termiņa sp. darbi.

Beļģijā līdz 1867.g. spēkā franču 1810.g. likumi. Code penal Belge soda pēc apstākļiem: ja ārļaulības bērns nodomāti nonāvēts - soda 10-15 g. spaidu darbos, ja iepriekš nodomāti - 15 - 20 g.

Pastāvošās austriešu tiesības nešķiro ļaulības un ārļaulības dzimšanu, bet §.139 ļaulības bērna nonāvēšanu soda ar mūža, bet ārļaulības - ar 10 - 20 g. karceri.

Ļaulības un ārļaulības bērna pielīdzināšana sastopama arī spāņu, itāļu, Holandes, anģļu un Šveices sodu likumos. Interesanta ir itāļu likumdošanas

attīstība. Sardīnijas nolikums līdzīgs franču 1810.g. Atzīst, ka jaunpiedzimušam kuņģ katrs atņēmis dzīvību. Pielaiž 3 pakāpju mīkstinājumu ārlaulības mātei. Toskānas - atzīst mīkstinājumu ārlaulības bērnam, ņemot vērā viņa dzīvotspēju. Tiesībām apvienojoties rodas daudz grozījumu bērna nonāvēšanā, pie kam " ārlaulības " pilnīgi atmests. Par bērna nonāvēšanu visiem sods 3-10 g. apcietinājumā.

S e r b i j a s likums laulības bērna nonāvēšanā māti soda ar 10 g. spaidu darbos, ārlaulības bērna - 6 g.

R u m ā n i j a s likums laulības bērna nonāvēšanas gadījumā māti soda ar spaidu darbiem, ārlaulības bērna - cietumu.

U n g ā r i j a s likums soda ārlaulības bērna nonāvēšanu ar 5 gadiem karcerī.

V ā c i j ā partikulārās likumdošanas cenšas atteikties no nāves soda. Tā Bavārijas 1813.g.likums ār-

laulības bērna nonāvēšanas gadījumā paredz spaidu darbus uz nenoteiktu laiku; atkārtotās gadījumā - nāves sods. Oldenburgas likumā nāves sods atvietots ar 15 g. spaidu darbiem. Braunšveigas kodekss atzīst privilēģiskumu kā laulības, tā ārulaulības bērnam. Virtsbergas kodekss pamazina sodu ārulaulības bērna nonāvēšanā no 10-20 g. Saksijas likums paredz ārulaulības bērna nonāvēšanā sodu no 4 - 15 g. Vācu pastāvošās tiesībās bērna nonāvēšanā parastais soda mērs - 3 - 15 g. pārmācības namā, mīkstinošos apstākļos 2-5 g. cietums. L i s t s ("Vergleichende Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts", 1905.g. 122.lap.p.) uzskata, ka mazākais soda mērs 2 g., salīdzinot ar vispārējās nonāvēšanas 6 mēnešiem, ir redakcijas kļūda, kādēļ grozama. Viņš domā, ka visaugstākais soda mērs - 15 g. neatbilst īstenībai, tā kā vācu tiesas viņu reti pielietā.

Vācijā 1902.-1906.g. par bērna nonāvēšanu noēdīto-
89,7% piespriests cietuma sods (Gernets" Детоубийство"

1911.g.253.lap.p.). Kriminālstatistikas skaitļi norāda par bērna nonāvēšanu notiesāto skaita samazināšanos.

K r i e v i j a s likumdošanas 1813.g. projekts bērna nonāvēšanu uzskata par privilēģētu, tā tad atsakās no 1649.g. kvalifikācijas. Kaut gan §.381-389 nav tieša norādījuma par ārtaulības bērna nonāvēšanu, kādēļ bērna nonāvēšanu uzskata par privilēģētu. Te soda bija zemāks kā par parasto nonāvēšanu. Augstākais soda bērna nonāvēšanas gadījumā privilēģētām personām - noletinājums uz dzīvi attālākos apgabalos, pārējiem - sišana ar pātāgu. Par parasto nonāvēšanu privilēģētās personas sodija ar mūža noletinājumu, bet pārējās - mazāk grūti darbi. Par taulības bērna nonāvēšanu soda ar spaidu darbiem. "Своѣ законоѣ" atsakās no speciālas bērna nonāvēšanas. 1845.g. projekta sastādītāji, sekojot Eiropas kodeksiem, pieved

ārlaulības mātes kauna un bailu motivus, kā arī fiziskās radību sāpes. 1844.g.projekts paredz §.1856 ārlaulības bērna nonāvēšanai 3 pakāpju soda pazeminājumu laulības bērna nonāvēšanas sodā. 1845.g.nolikumā ietilpa šī projekta §.2, papildinot, ja ārlaulības māte nav jau agrāk sodīta par sava bērna nonāvēšanu. Par iepriekš nodomātu nonāvēšanu sods 10-12 g. spaidu darbos, pārējos gadījumos 5-6 gadi cietumā. Šie sodi ļoti stingri, tādēļ zvērinātie ārlaulības mātes bieži attaisnoja vai centās sodamībā pakārtot §.1460-II daļai, kur par ārlaulības bērna bez palīdzības atstāšanu draud cietuma sods no 1 1/2 - 2 1/2 gadiem. Ievērojot to redakcijas komisija samazināja nonāvētajai atbildību līdz pārmācības namam, bet mīkstināšos apstākļos - cietums.

1903.g. sodu likuma sastādītāji uzskata bērna nonāvēšanu par privilēģētu. Noziedaīgā nodarījuma

subjekts tikai māte, bet objekts - ārlaulības bērns. sodu pamazina no 1 g. 6 mēn. - 6 gadiem.

Latvijas sodu likuma projektā (P.Jakobi "Дат-вийское уголовное уложение", 1927.g.338.lap.p.) komisijā radās doma par §.461 uzrādītā ārlaulības bērna nonāvēšanas aprobežojumu izslēgšanu. Daļa komisijas locekļu uzskatīja par pietiekošu mātes fiziskās ciešanas kā soda mīkstinošo noteikumu, reizē ar to norādīja, ka mātei, kuŗa nonāvē savu bērnu, pamatojoties uz to, ka viņas 2 bērni dzimuši kropļi, nevar pielie- tāt visu stingro sodu. Aizrāda, ka nav izšķirības starp laulības un ārlaulības bērna nonāvēšanu, jo mātes dar- bību var iespaidot arī galējais trūkums vai šaurie materiālie apstākļi. §.435 (461) motīvos teikts, ka te būtībā atkārtoti §.1451, II.d. noteikums, kuŗa mo- tīvi bija: " ārlaulības bērna nonāvēšanā apvainotās stāvoklis ir neparasts, un bieži viņa kauna, bailu, sirdsapziņas un miesīgu ciešanu mocīta, pilnīgi zaudē

saprātu un izdara šausmīgo pārkāpumu, skaidri to neapzinoties". Te sastādītāji atzinuši divus kritērijus: psihisko un fizisko mātes stāvokli.

Sodu likuma sastādītājas komisijas viens loceklis, saskaņā ar noteikumu par ārļaulības bērna nonāvētāju, atzina par pareizu pamazināt sodu arī ļaulības mātei. Ņemot vērā viņas fiziskās ciešanas radībās, bet trūkstot kauna iespaidotai psihiskai nospiestībai, sodam par ļaulības bērna nonāvēšanu jābūt noteikti stingrākam, kādēļ pēdējo gadījumu vajadzēja izdalīt sevišķā §.435.II daļā ar paaugstinātu sankciju. Tādēļ par ārļaulības bērna nonāvēšanu pietiekošs būtu ieslodzījums pārmācības namā, bet ne ilgāk par 3 gadiem, bet ļaulības bērna nonāvēšanai - pārmācības nams līdz augstākam apmēram.

Savā pēdējā atzinumā komisija grozīja §.461 papildinot tekstu vārdiem " piedzimstot vai tieši pēc tam", tādā kārtā 1933.g. sodu likuma §.435 izteikts

sekoši: " māte, kas nogalinājusi savu ārpus laulības piedzīvoto bērnu, viņam piedzimstot vai tieši pēc tam, sodāma ar pārmācības namu. Mēģinājums sodāms".

Visas likumdošanas, izņemot Norvēģijas, atzīst par sodāmu ārļaulības bērna nonāvēšanas mēģinājumu. Norvēģijas kodekss atstāj mēģinājumu bez soda, ja bērnam nav kaitēts, kā arī, ja to izglābj.

Likumdošanā sodu mīkstinājums ieviešas lēnāk kā sabiedrības domu maiņā, kuŗa prasa lielu humanitāti pret noziedznieci. Neapmierinātība ar sodu sistēmu parādās attaisnoto skaitā. Ārļaulības bērna nonāvētājas daudz attaisno, sevišķi tur, kur tām draud stingrs sods.

Mūsu sodu likumā pārmācības namu derētu apmainīt pret 3-5 g. cietumā, pamatojoties uz ārļaulības bērna nonāvētājas īpato stāvokli. Daži kriminālisti domā, ka pamazinot ārļaulības bērna nonāvēšanas gadījumā sodu apdraudēs sabiedrību, bet vācu kriminālstatistika uz-

rāda šī nozieguma samazināšanos.

Ļoti apsveicams būtu somu sodu likuma §.3 uzņemšana mūsu likumos, nodrošinot ārvalstīs dzemdībās sniedzamo palīdzību no III personu puses. Somu likums par palīdzības nesniegšanu uzliek naudas sodu līdz 300 marku vai cietumsodu līdz 3.mēnešiem. Līdzīgs noteikums sastopams arī Norvēģijas likumos.

9. N O S L Ē G U M S.

Parasti sabiedrībā novēršas no ārvalstīs grūtnieces, ar to viņā vairojot mazvērtības un kauna sajūtu. Tā kā ārvalstīs bērns ir pilntiesīgs sabiedrības loceklis, kuram sabiedrība varēs uzlikt pildīt savus pienākumus, tad sabiedrībai arī savukārt jāpilda savi pienākumi. Bērnam nevar uzlikt atbildību par vecāku rīcību. Nosodošie sabiedrības uzskati ir risstiprākais ierosinājums nonāvēt ārvalstīs bērnu.

Sekojojot jaunāko sodu likumu un XX gadu simteņa kultūras prasībām pārkāpuma izdarītājas jāaudzina, jālabo, bet ne jāizmet no sabiedrības vidus.

Katras sievietes cenšanās ir piepildīt dabas uzliktos pienākumus: būt mātei un savu bērnu uzaudzēt. Ja ārļaulības māte pārkāpusi sabiedrības nerakstītos, no veciem laikiem iesakņojušos likumus, piekopjot ārļaulības sakarus, izcieš savu pazeminošo stāvokli un dzemdē ārļaulības bērnu, tad viņas pārkāpums līdz ar to ir izpirkts. Visu savu dzīvi veltot bērnam, viņa sabiedrībā pielīdzināma katrai laulības mātei.

Tas neapdraudēs laulību nodibināšanu, nesagraus sabiedrības pamatus, bet tikai mazinās ārļaulības bērna nonāvēšanu skaitu. Bērna nonāvēšana ir vislielākais noziegums. Tas nav apkaņojams stingriem sodiem. Te jāpieiet psihologiski, jāpalīdz ārļaulības mātei uzturēt garīgo līdzsvaru. Tad ārļaulības bērna nonāvēšana izpaliks.

Ārtaulības bērna nonāvēšanu izskaušana ir likumdevēja un sabiedrības kopīgi veicams uzdevums.

- - . - -

L I T E R A T Ū R A.

1. N. Tagancevs, " Уложение 1903 г. 22.III, "1922.г.
2. N. Tagancevs, " О преступлениях против жизни по русскому праву".
3. P. Jakobi, " Латвийское уголовное уложение" 1927. г.
4. M. Gernets, " Детоубийство", 1911. г.
5. M. Gernets, " Общественные причины преступности" 1906. г.
6. I. Foinickis, " Курс уголовного права", 1901. г.
7. Lists, Leflers, Rozenfelds un Radbruchs, " Vergleichende Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts", 1905.g.V.B.
8. S. Gans, " Von dem Verbrechen des Kindermordes", 1824.g.

9. A. Ašafenburgs, " Das Verbrechen und seine Bekämpfung" 1923.g.
10. F. Lists, " Lehrbuch des deutschen Strafrecht" 1888.g.
11. H. Meijers, " Lehrbuch des deutschen Strafrecht" 1888.g.
12. L. Jordans, " Über den Begriff und die Strafe des Kindermordes nach der peinlichen Gerichtsordnung Karl V", 1844.g.
13. M. Belings, " Die Lehre vom Verbrechen", 1906.g.
14. A. Būmanis, " Ārlaulības bērna un viņa mātes tiesiskais stāvoklis", 1927.g.
15. Latvijas statistiskā gada grāmata (no 1922-1934.g.)
16. Rīgas pilsētas statistiskā gada grāmata (no 1922-1934.g.).